

**BAŽNYČIOS
ŽINIOS****Šiame numeryje:****Popiežius**

Popiežius Benediktas XVI apie žmogaus laisvės ir moralės įstatymo santykį 2

Bažnyčia Lietuvoje

Naujųjų mokslo metų pradžia 3

Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas 6

Vilkaviškio vyskupijos kunigų susirinkimas 6

Švč. Mergelės Marijos paveikslų pašventinimas ir vysk. J. Žemaičio MIC 80-mečio paminėjimas 7

Kaune pristatyta paroda-akcija „Mano šeima“ 8

Vilkaviškio vyskupijos tikybos mokytojų konferencija 9

Pristatytas Šv. Kryžiaus (karmelitų) bažnyčios išsaugojimo projektas 10

Homilijos

PAPIKTINIMAI
26 eilinis sekmadienis (B) 12

SANTUOKOS SAKRAMENTAS
27 eilinis sekmadienis (B) 13

Straipsniai

Kardinolas Joseph Ratzinger
TIKĖJIMAS, RELIGIJA IR KULTŪRA 15

Kardinolas Christoph Schönborn
DAR KARTĄ: „SUKŪRIMAS IR EVOLIUCIJA“ 21

Kalbos kertelė

Kun. Vaclovas Aliulis MIC
BAŽNYTINĖS TERMINIJOS PLOTUOSE 25

Bažnyčia pasaulyje

Seminaras apie evoliucijos teoriją Castelgandolfe 26

Renovabis kongresas apie šeimos ateitį 27

Popiežius Benediktas XVI apie žmogaus laisvės ir moralės įstatymo santykį

*Kreipimasis į Popiežiškosios biblinės komisijos narius
2006 m. balandžio 27 d.*

<...> Vėl susirinkote aptarti labai svarbaus dalyko – santykio tarp Biblijos ir moralės. Ši tema rūpi ne tik tikinčiajam, bet ir kiekvienam asmeniui, kaip tokiam. Ir ji rūpi mums, ypač kultūrinės ir moralinės krizės laikais. Žmogaus pirmutinė paskata yra jo laimės ir visaverčio gyvenimo troškimas. Šiandien daugelis žmonių mano, jog to siektina visiškai savarankiškai, nesiremiant Dievu ar jo įstatymu. Kai kas net ėmė samprotauti apie visišką proto ir laisvės suverenumą moralės normų srityje. Tokie žmonės teigia, jog šios normos yra grynai „žmogiška“ etika, kitaip tariant, išreiškia paties žmogaus sau pasidarytą įstatymą. Tokio „pasaulietinio moralumo“ gynėjai tvirtina, kad žmogus kaip racionali būtybė ne tik gali, bet ir turi laisvai spręsti apie savo elgesio vertę.

Šis klaidingas įsitikinimas remiasi žmogaus laisvės ir bet kurios įstatymo formos tariamu konfliktu. Tačiau iš tikrųjų Kūrėjas todėl, kad esame kūriniai, savo „pirmąją įstatymą“, savo kūrybinės minties atspindį, įrašė į mūsų širdį, į pačią mūsų būtį, kaip mūsų gyvenimo kompasą, vidinį vadovą. Dėl šios priežasties Šventasis Raštas, Tradicija ir Bažnyčios magisteriumas mums sako, kad žmogiškosios būtybės pašaukimas bei visiškai įgyvendinimas pasiekiamas ne atmetant Dievo įstatymą, bet laikantis naujojo įstatymo, kurio esmė yra Šventosios Dvasios malonė. Kartu su Dievo žodžiu ir Bažnyčios mokymu jis reiškiasi tikėjimu, „kuris veikia meile“ (*Gal 5, 6*).

O būtent iš Dievo ateinančios meilės (*Deus caritas est*) priėmimu žmogaus laisvė iškilniausiai įgyvendinama. Tarp Dievo įstatymo ir žmogaus laisvės prieštaravimo nėra: tinkamai aiškinamas Dievo įstatymas žmogaus laisvės nei apriboja, nei juolab panaikina. Priešingai, jis šią laisvę laiduoja bei skatina, nes, kaip primenama Katalikų Bažnyčios katekizme, „laisvė tampa tobula, kai kreipiamasi į Dievą, kuris yra mūsų palaima“ (1731).

Dievo kūrinyje nustatytas ir Senojo Testamento apreiškime patvirtintas moralės įstatymas įvykdomas ir didybę pasiekia Kristuje. Jėzus Kristus yra tobulumo kelias, gyva ir konkreti tobulo laisvės visiškai paklūstant Dievo valiai sintezė. Pradinė Dekalogo paskirtis susitikimo su Kristumi ne panaikinama, bet per tai padaroma pilnatviška. Susitikimas su dovanojančiu mums naują Sandorą Kristumi tobulą padaro ir etiką, kuri, išsiklausydama į apreiškimą, kartu stengiasi būti tikrai racionali.

Tokios autentiškos moralinės veiklos pavyzdys yra pats išsikūnijęs Žodis. Priimdamas ir vykdydamas savo misiją, jis savo valią palenkia Dievo valiai: jo maitas yra vykdyti Tėvo valią (plg. *Jn 4, 34*). Jis visada daro tai, kas patinka Tėvui, įgyvendindamas jo žodžius (plg. *Jn 8, 29–55*); jis sako tai, ką sakyti bei skelbti yra jo prašęs Tėvas (plg. *Jn 12, 49*).

Apreikšdamas Tėvą ir jo elgseną, Jėzus kartu apreiškia tiesios žmogaus elgsenos normas. Ši sąryšį jis aiškiai ir kaip pavyzdį patvirtina, savo mokymo apie priešų meilę (plg. *Mt 5, 43–47*) pabaigoje tardamas: „Taigi būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas“ (*Mt 5, 48*).

Tokia dieviška, dieviška-žmogiška, tobulybė tampa mums galima, kai artimai susivienijame su Kristumi, mūsų Išganytoju. Jėzaus mokymo nužymėtas kelias nėra iš išorės primestas suvaržymas. Pats Jėzus, ejęs šiuo keliu, mūsų teprašo sekti paskui jį. Maža to, jis ne tik prašo, bet ir per krikštą leidžia dalyvauti savo paties gyvenime, taip įgalindamas mus suprasti bei įgyvendinti jo mokymą.

Tai vis labiau aiškėja Naujojo Testamento raštuose. Jo ryšys su mokiniais buvo gyvas, o ne išorinis mokymas. Jis vadino juos „vaikeliais“ (*Jn 13, 33; 21, 5*), „draugais“ (*Jn 15, 14–15*), „broliais“ (*Mt 12, 50; 28, 10; Jn 20, 17*) ir kvietė įžengti į gyvenimo bendrystę su juo bei su tikėjimu ir džiaugsmu priimti jo „švelnų“ jungą ir „lengvą“ naštą (plg. *Mt 11, 28–30*).

Tad ieškant kristologijos įkvėptos etikos niekada nevalia užmiršti, kad Kristus yra išsikūnijęs *Logos*, leidžiantis mums dalyvauti savo dieviškajame gyvenime ir palaikantis savo malone kelionėje tikrojo savęs įgyvendinimo link. Kas iš tikrųjų yra žmogus, galutinai pasirodo žmogumi tapusiam *Logos*. Tikėjimas į Kristų leidžia mums įgyvendinti antropologiją. Vadinasi, ryšys su Kristumi yra iškilniausia žmogaus moralinės elgsenos realizacija. Tokia žmogaus elgsena tiesiogiai remiasi klusnumu Dievo įstatymui, vienybe su Kristumi ir Dvasios gyvenimu tikinčiojo sieloje. Tokią elgseną lemia ne tikrai išorinės normos, ji kyla iš tikinčiojo gyvo ryšio su Kristumi ir Dievu. <...>

Šventimai

Rugpjūčio 20 d. Panevėžio Kristaus Karaliaus katedroje vyskupas Jonas Kauneckas suteikė kunigystės šventimus trims šios vyskupijos diakonams, baigusiems Vilniaus šventojo Juozapo kunigų seminarija: **Audriui Vogu-liui** (Joniškėlio parapija), **Mangirdui Maasui** (Svėdasų parapija) ir **Edgarui Krasauskui** (Pandėlio parapija).

-jj-

Paskyrimai

Vilkaviškio vyskupijoje

Kan. **Gracijus Sakalauskas** jo paties prašymu atleistas iš Vilkaviškio vyskupijos katedros kapitulos kanauninko pareigų ir paskirtas šios kapitulos kanauninku emeritu.

G. kan. **Mindaugas Puidokas** paskirtas Liškiavos rezidentu.

Kun. **Virginijus Gražulevičius** atleistas iš „Marijampolės Vaiko tėviškės namų“ Avikiluose kapeliono pareigų ir paliktas eiti kitas ankstesnes pareigas.

Kun. **Marius Rudzinskas** paskirtas „Marijampolės Vaiko tėviškės namų“ Avikiluose kapelionu ir paliktas eiti kitas ankstesnes pareigas.

Lietuvos kunigų marijonų provincijos vyresniojo prašymu kun. **Andrius Šidlauskas** MIC atleistas iš Marijampolės marijonų vidurinės mokyklos kapeliono pareigų ir paliktas eiti kitas ankstesnes pareigas.

Lietuvos kunigų marijonų provincijos vyresniojo prašymu kun. **Linas Šipavičius** MIC paskirtas Marijampolės marijonų vidurinės mokyklos kapelionu ir paliktas eiti kitas ankstesnes pareigas.

-vk-

Panevėžio vyskupijoje

Kan. jubil. **Bronius Antanaitis** atleistas iš Panevėžio Švč. Trejybės rektorato rektorius pareigų ir paskirtas Smilgių šv. Jurgio parapijos klebonu.

Kun. **Eugenijus Styra** atleistas iš Pabiržės Švč. Trejybės parapijos klebono bei Geidžiūnų šv. Angelų Sargų parapijos administratoriaus pareigų ir paskirtas Panevėžio Švč. Trejybės rektorato rektoriumi.

Naujųjų mokslo metų pradžia

Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijoje

Po vasaros atostogų ir pastoracinių praktikų parapijose bei jaunimo stovyklose rugpjūčio 26 d. į Vilniaus šventojo Juozapo kunigų seminariją grįžę klierikai tris dienas dalyvavo rekolekcijose, kurias vedė kun. Rolandas Karpavičius iš Telšių vyskupijos. Pamokslininkas kvietė atverti širdis Šventosios Dvasios veikimui ir tapti „netašytais akmenimis“, kuriuos Viešpats nugludins.

Rugsėjo 1 d. surengtame susipažinimo vakare seminarijos bendruomenė galėjo artimiau susipažinti su pirmojo kurso broliais. Visi kursai prisistatydami parodė savo parengtą programą ir klausėsi pirmakursių pašaukimo bei gyvenimo istorijų. Po to seminaristai galėjo užduoti juos dominančius klausimus. Susipažinimo vakarą organizavo ir renginį vedė šeštojo kurso studentai.

Rugsėjo 2–3 d. Vilniaus seminarijos auklėtiniai dalyvavo piligriminėje kelionėje į Pivašiūnus. Pilgrimystę pradėjo apsilankydami Daugų Dievo Apaizdos bažnyčioje, kur parapijos klebonas kun. V. Jelinskas supažindino su miestelio ir bažnyčios istorija. Kelionės metu buvo giedamos giesmės, meldžiamasi. Labai svetingai seminaristai buvo sutikti Mikalavo kaime, kur turėjo progą truputėlį atsipūsti, pabendrauti su vietiniais žmonėmis bei užkąsti. Atvykę prie Pivašiūnų Dievo Motinos – Nuliūdusiųjų Guodėjos paveikslu, pilgrimai apmąstė Kryžiaus kelią, dalyvavo šv. Mišiose. Nakvoti seminaristai išsiskirstė į juos priėmusias šeimas, su kuriomis turėjo progą pasidalyti savo tikėjimu, apaštalaute. Sekmadienį drauge su parapijiečiais jie šventė Eucharistiją, po pietų Pivašiūnų vidurinėje mokykloje klausėsi buvusio mokytojo, kraštotyrininko, pivašiūniško Vytauto Vitunsko pranešimo apie Pivašiūnų bažnyčią ir parapiją. Pilgrimai maloniai priėmė mokyklos bendruomenę ir nuoširdžiai pasveikino mokyklos direktorių. Grįždami į Vilnių, keliautojai aplankė kardinolo Vincento Sladkevičiaus tėviškę – Guronis, kur neseniai įrengtas Rožinio slėpinių parkas. Vaizdingai apie šio parko atsiradimą papasakojo ir kartu su seminaristais rožinį meldėsi Kaišiadorių vyskupijos diakonas Marius Talutis.

Rugsėjo 4 d. Vilniaus seminarijoje pradėti nauji mokslo metai. Iškilmingoms šv. Mišioms vadovavo kard. A. J. Bačkis, kartu meldėsi vysk. J. Tunnaitis, Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijos vadovybė bei dėstytojai. Per pamokslą kardinolas sakė, kad nauji mokslo metai – dar vienas žingsnis arčiau kunigystės. Jis kvietė seminarijoje kurti tvirtą bendruomenę, kuri išsiskirtų meilės dvasia. Ganytojas priminė popiežiaus Benedikto XVI raginimą pirmiausiai būti dvasios žmonėmis.

Po šv. Mišių rektorius kun. R. Šalaševičius studentams pristatė naujus dėstytojus bei paskelbė, kad šiais metais studijas seminarijoje tęs 44 klierikai, 2 broliai unitai bei 2 Dievo Gailestingumo bendruomenės broliai. Įžanginę paskaitą apie Bažnyčios misijinę prigimtį skaitė kun. Virginijus Veilentas iš Panevėžio vyskupijos; jis šiais mokslo metais studentams dėstys misiologijos kursą. Prelegentas trumpai bei šmaikščiai supažindino su būsimo savo kurso programa ir ragino bendruomenę veikliai skelbti Evangeliją. Iškilmės baigėsi bendromis vaišėmis.

-mb-

Kauno kunigų seminarijoje

Kauno kunigų seminarijos bendruomenė naujus mokslo metus pasitiko rugsėjo 1 d., vidurdienį Kauno arkikatedroje bazilikoje dalyvaudama šv. Mišiose, kur melstasi už akademinę bendruomenę. Eucharistijos liturgijai

vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius, drauge koncelebravo Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila, Kauno arkivyskupo augziliaras vyskupas doc. dr. Jonas Ivanauskas, Katalikų teologijos fakulteto (KTF) dekanas kan. doc. dr. Petras Smilgys, Socialinio darbo instituto direktorius mons. doc. dr. Artūras Jagelavičius, grupė kunigų – Kauno kunigų seminarijos (KKS) vadovai, šios seminarijos bei KTF dėstytojai.

Rugsėjo 4 d., pirmąją mokslo metų dieną, Kauno seminarijos bendruomenė pradėjo arkivyskupo metropolito Sigitas Tamkevičiaus aukotomis šv. Mišiomis. Liturginiame šventime dalyvavo Kauno augziliaras vyskupas doc. dr. Jonas Ivanauskas, VDU KTF dekanas kan. doc. dr. Petras Smilgys, prel. doc. dr. Vytautas Steponas Vaičiūnas, Kauno kunigų seminarijos rektorius teol. lic. Aurelijus Žukauskas, vicerektorius dr. Rimas Skinkaitis, dvasios tėvai, dėstytojai kunigai. Arkivyskupas, remdamasis pranašo Izaijo žodžiais, ragino seminaristus: „Nesiruoškite būti visada tik su turtingaisiais, galingaisiais, ruoškitės dirbti, tarnauti silpniems, nusidėjėliams <...> ruoškitės padėti žmonėms, jei tokiai tarnystei ruošitės, niekada nenusivilsite kunigyste“. Seminarijos rektorius teol. lic. Aurelijus Žukauskas šv. Mišioms baigiantis padėkojo buvusiam VDU KTF dekanui prel. doc. dr. Vytautui Steponui Vaičiūnui už bendradarbiavimą su Kauno seminarija ir pasveikino naują dekaną – kan. dr. Petrą Smilgį.

Vakare Kauno kunigų seminarijos rektorius teol. lic. Aurelijus Žukauskas konferencijoje aptarė seminarijos gyvenimo tvarką, buitį, atliktus per vasarą darbus. Pasveikinęs visus pradėjus naujus mokslo metus, rektorius pristatė naują dvasios vadovą – tėvą Severiną Holocherį OFM. Seminarijos vadovas tėvui Severinui linkėjo Šventosios Dvasios dovanų, pranašiško užsispyrimo ir tėviško atlaidumo. Šiemet vasarą seminarijoje pakeista virtuvės įranga, sutvarkyti gyvenamieji namai, įrengti stalo teniso bei poilsio kambariai. Klierikai paraginti aktyviau sportuoti, rengti varžybas. Pasidžiaugta praeitų metų bakalaurantų gerais rezultatais. Naujais mokslo metais Kauno seminarijoje studijuos 54 klierikai, 8 rengiasi Šiluvos Jono Pauliaus II namuose įsikūrusiame parengiamajame kurse, taip pat Kauno seminarijoje studijuoja 3 broliai pranciškonai.

-ajank-

Vytauto Didžiojo universitete

Rugsėjo 1 d., pradėdant naujuosius mokslo metus, iškilmingų šv. Mišių metu Kauno arkikatedroje bazilikoje melstasi už akademinę bendruomenę. Eucharistijos liturgijai vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius, Katalikų teologijos fakulteto (KTF) Vytauto Didžiojo universitete (VDU) Didysis kancleris. Drauge koncelebravo Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila, Kauno arkivyskupo augziliaras vyskupas doc. dr. Jonas Ivanauskas, KTF dekanas kan. doc. dr. Petras Smilgys, Socialinio darbo instituto direktorius mons. doc. dr. Artūras Jagelavičius, grupė kunigų – Kauno kunigų seminarijos vadovai, šios seminarijos bei KTF dėstytojai. Pamaldose dalyvavo nuotaikinga ir gausia eiseną su „Ažuolyno“ orkestru priešakyje į arkikatedrą atžygiavę VDU vadovai, dėstytojai ir studentai. Kartu su VDU akademinė bendruomenė arkikatedroje meldėsi ir seminarijos auklėtiniai.

Šv. Mišių pradžioje arkiv. S. Tamkevičius pasveikino VDU rektorių prof. Zigimą Lydeką, rektorato, Senato bei Tarybos narius, profesorius, dėstytojus bei studentus ir visiems palinkėjo Dievo palaimos naujaisiais mokslo metais, o pirmakursiams – studijų metais ne tik būti imliems mokslui, bet ir tapti atsakingais Lietuvos ateities kūrėjais.

Kun. **Rimantas Kaunietis** atleistas iš Svėdasų šv. arkang. Mykolo parapijos klebono bei Adomynės Švč. M. Marijos Vardo parapijos administratoriaus pareigų ir paskirtas Panevėžio Švč. Trejybės rektorato rektoriaus sielovadiniu bendradarbiu vikaro teisėmis.

Kun. **Vydas Juškėnas** atleistas iš Saklako Švč. M. Marijos Sopulingosios parapijos klebono bei Švedriškės šv. Jono Krikštytojo parapijos administratoriaus pareigų ir paskirtas Svėdasų šv. arkang. Mykolo parapijos klebonu ir Adomynės Švč. M. Marijos Vardo parapijos administratoriumi.

Kun. **Eugenijus Troickis** atleistas iš Smilgių šv. Jurgio parapijos klebono pareigų ir paskirtas Pabiržės Švč. Trejybės parapijos klebonu bei Geidžiūnų šv. Angelų Sargų parapijos administratoriumi.

Kun. jubil. **Albinas Pipiras** atleistas iš Pušaloto šv. apašt. Petro ir Povilo parapijos klebono pareigų ir paskirtas tos pačios parapijos altaristu.

Kun. **Albertas Kasperavičius** atleistas iš Panevėžio šv. apašt. Petro ir Povilo parapijos vikaro pareigų ir paskirtas Pušaloto šv. apašt. Petro ir Povilo parapijos klebonu bei įpareigotas toliau talkinti vyskupijos Sielovados centrui.

Kun. **Jonas Labakojis** atleistas iš Alizavos šv. Jono Krikštytojo parapijos klebono pareigų ir išleistas gydytis.

Kun. **Pavelas Andžejevskis** paskirtas Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros vikaru.

Kun. **Vilmantas Gutauskas** paskirtas Panevėžio Šv. apašt. Petro ir Povilo parapijos rezidentu.

Kun. **Kęstutis Gurklys** atleistas iš Palėvenėlės Švč. M. Marijos ir Salamiesčio šv. Antano Paduviečio parapijų administratoriaus pareigų ir paliktas Antašavos šv. Hiacinto parapijos klebonu bei paskirtas Vabalninko Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų parapijos sielovadiniu bendradarbiu.

Kun. **Laimonas Nedveckas** paskirtas Alizavos šv. Jono Krikštytojo, Palėvenėlės Švč. M. Marijos ir Salamiesčio šv. Antano Paduviečio parapijų administratoriumi.

Kun. **Saulius Černius** atleistas iš Zarasų Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų parapijos vikaro pareigų.

Kun. **Kęstutis Palepšis** atleistas iš Pasvalio šv. Jono Krikštytojo parapijos vikaro pareigų ir paskirtas Salako Švč. M. Marijos Šopulingosios parapijos klebonu bei Švedriškės šv. Jono Krikštytojo parapijos administratoriumi.

Kun. **Audrius Vogulis** paskirtas Panevėžio šv. apašt. Petro ir Povilo parapijos vikaru.

Kun. **Mangirdas Maasas** paskirtas Pasvalio šv. Jono Krikštytojo parapijos vikaru.

Kun. **Edgaras Krasauskas** paskirtas Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapijos vikaru.

Kun. **Vytautas Dagelis** atleistas iš Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapijos vikaro pareigų ir paskirtas Zarasų Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų parapijos vikaru.

Kun. **Gediminas Jankūnas** paskirtas aptarnauti Daugailių šv. Antano Paduviečio ir Vajasiškio šv. Jono Krikštytojo parapijas klebono Petro Baltuškos ligos metu.

-P-

Kauno arkivyskupijoje

Kun. **Juozas Šumskis** OFM Cap atleistas iš Kauno šv. Vincento Pauliečio parapijos klebono pareigų.

Kun. **Gintaras Vincentas Tamošauskas** OFM Cap paskirtas Kauno šv. Vincento Pauliečio parapijos klebonu.

Kun. **Gintautas Naudžiūnas** atleistas iš Šventybrasčio parapijos klebono pareigų.

Kun. **Ričardas Birbilas** paskirtas Šventybrasčio parapijos klebonu.

Kun. **Kęstutis Kėvalas** atleistas iš Kauno kunigų seminarijos dvasios vadovo pareigų ir išleistas studijuoti į JAV.

Kun. **Severinas Holocheris** OFM paskirtas Kauno kunigų seminarijos dvasios tėvu.

Kun. **Mindaugas Pukštys** paliktas eiti iki tol turėtas pareigas ir paskirtas Kauno medicinos universiteto klinikų kapelionu.

Mons. **Vincentas Jalinskas** paskirtas Kauno kunigų seminarijos ordinariniu nuodėmklausiu 2006–2007 mokslo metams.

Pamokslą pasakė KTF dekanas kan. doc. dr. P. Smilgys. Jis pasidžiaugė drauge švenčiama Eucharistija pradedant mokslo metus, kai „visų laukia darbas, reikalaujantis nuolatinio rengimosi“. Kan. P. Smilgys priminė girdėtą Dievo žodį apie vienintelį Mokytoją – Kristų, kuris dirbančiam akademinį darbą leidžia „geriau suvokti savo misijos prasmę“. „Visi be išimties esame vienintelio Mokytojo mokiniai ir jais turime išlikti atlikdami savo pareigas“, – sakė dekanas, kviesdamas tarnaujant nuolatos remtis Evangelija bei prieš akis turėti Išganytojo kryžių – „mūsų tarnystės kriterijų“. Priminęs popiežiaus Jono Pauliaus II žodžius, jog pasaulis negali padaryti žmogaus visiškai laimingo, kan. P. Smilgys palinkėjo visiems gerų mokslo metų.

Šv. Mišių pabaigoje vyskupai suteikė ganytojišką palaiminimą, o akademinė bendruomenė sugiedojo studentiškąjį „*Gaudeamus igitur iuvenes dum sumus!*“

-kasp-

Telšių vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijoje

Telšių vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos vadovybė, dėstytojai ir klierikai naujus mokslo metus iškilmingai pradėjo rugsėjo 4 d. Žemaičių Kalvarijoje. Kartu mokslo metų pradžią šventė ir Telšių vyskupijos licėjus. Tą pačią dieną taip pat vyko kasmėnesiniai Žemaičių Kalvarijos atleidimai, į kuriuos rinkosi tikintieji iš Tauragės dekanato. Pagrindines šv. Mišias koncelebravo seminarijos rektorius kun. teol. lic. V. Gudeliūnas, vicerektoriai: kun. teol. dr. D. Trijonis bei kun. teol. lic. E. Astrauskas, kiti dėstytojai kunigai. Iškilmingai šv. Mišių koncelebracijai vadavo Telšių vyskupas J. Boruta SJ, o pamokslą pasakė Telšių vyskupo V. Borisevičiaus kunigų seminarijos rektorius kun. teol. lic. V. Gudeliūnas. Šv. Mišių metu giedojo Tauragės parapijos sumos choras.

Seminarijos rektorius pasveikino visus su prasidėjusiais naujais mokslo metais: šiemet seminarijoje studijuos 26, parengiamajame kurse – 7 klierikai, Telšių vyskupijos licėjuje – 5 auklėtiniai. Per pamokslą rektorius sakė, kad nerimas dėl pašaukimų mažėjimo jų nepadaugina. Reikia neužmiršti, jog visa ko Viešpats yra Dievas, todėl belieka pasitikėti Šventąja Dvasia. Viešpats pasiūkia tuos, kuriuos nori (plg. Mk 3, 13–15). Pamokslininkas pabrėžė, jog, žvelgdami į Švč. M. Mariją kaip į Bažnyčios veidą, turime mokytis iš tobulo jos pavyzdžio: priimti mums duodamą pašaukimą, kaip jį priėmė Marija, įgyvendinti jį, išliekant geru krikščionimi ir ištariant „taip“ Dievo kvietimui, kaip tą „taip“ ištarė Marija. Jis taip pat priminė popiežiaus Benedikto XVI žodžius: „...mums reikia gerai išlavintų ir drąsių kunigų, kurie, nesibaimindami, bet būdami įsitikinę Evangelijos tiesa, rūpintųsi skelbti Kristų ir būtų pasirengę atsigręžti į žmogaus kančią ir visiems žmonėms – ypač vargšams bei patekusiems į sunkią gyvenimo padėtį – leisti pajusti Dievo meilės paguodą ir dangiškosios šeimos šilumą“. Baigdamas rektorius visiems besirengiantiems kunigystei priminė, kad visa galima išpildyti žvelgiant į Švč. M. Mariją ir mokantis iš jos klusnumo Žodžiui.

Po šv. Mišių visi bazilikoje besimeldžiantys apmąstė Kristaus kančią eidami Kryžiaus kelią, klausydami stotyse seminarijos dėstytojų sakomų pamokslų ir giedodami Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmes. Visi meldėsi prašydami malonių ir ištvermės naujais mokslo metais. Po to seminaristai ir jų dėstytojai rinkosi į šventinę agapę. Telšių vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos parengiamojo kurso patalpose gražiai pabendrauta ir pasidalyta vasaros išpūdžiais.

-kasab-

Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas

Rugsėjo 6 d. įvyko eilinis Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas. Pagrindinę susirinkimo dalį užėmė nuolatiniam kunigų ugdymui skirta paskaita. Paskaitą apie Marijos ir Bažnyčios motinystės sampratą Šv. Rašte skaitė biblinės teologijos doktorantė, Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijos dėstytoja Ingrida Gudauskienė. Pasiremddama trimis Biblijos tekstais – Jono evangelijos 2 ir 19 skyriaus ištraukomis bei Apreiškimo knygos 12 skyriaus pradžia – prelegentė siekė atskleisti sąvokos *moteris* dinamiką juose. Ji teigė, jog Jėzus ne šiaip sau savo Motiną Mariją tiek Kanos vestuvėse, tiek po kryžiumi pavadina moterimi. Šis kreipinys atkleidžia jos svarbą – ji lyginama su naujuoju, tobuluoju Sionu, o jos motinystė išplečiama ir apima visą žmoniją, ji tampa Kristaus gyvenimo gimdytoja kiekviename žmoguje. Tokiu būdu Marija yra ir Bažnyčios provaizdis, nes Bažnyčia nuolat yra nėščia Kristumi ir nuolat gimdo jį visuose žmonėse. Paskaitos pabaigoje I. Gudauskienė papasakojo apie netrukus pasirodysiančius prel. A. Rubšio parašytus ir jos suredaguotus Naujojo Testamento komentarus.

Susirinkime kalbėjęs Vilniaus arkivyskupijos jaunimo sielovadininkas kun. A. Bogdevičius kvietė kunigus pareklamuoti Vilniaus arkivyskupijos jaunimo dienas, organizuojamas kaip piligriminė kelionė iš Aušros Vartų į Trakus. Kunigų prašyta paraginti jaunimą gausiai jose dalyvauti ir patiems įsitraukti į jaunimo išpažinčių klausymą.

Susirinkime kalbėta apie Kunigų fondą. Pranešta, kad Kunigų taryboje apsvarstyti ir priimti Fondo nuostatai, išrinkta Fondo valdyba, kurią sudaro Vilniaus dekanas kun. M. Čeponis, kun. R. Doveika ir kun. V. Volodkovič. Kun. M. Čeponis pranešė, kad mėnesines įmokas į Fondą planuojama diferencijuoti pagal kunigo darbo vietą ir galimybę uždirbti. Fondui įmokas mokės visi Vilniaus arkivyskupijos kunigai iki 70 metų. 70 metų sulaukusiems kunigams Fondas mokės mėnesines pensijas, tačiau ateityje numatoma amžių sumažinti iki 65 metų. Fondas taip pat remis kunigus ligos atveju, galvojama ir apie kunigo laidotuvių išlaidų padengimą. Kun. M. Čeponis pabrėžė, jog Fondo esmė yra solidarumas, todėl svarbu, kad visi jame dalyvautų ir garantuotų tiek kitiems, tiek sau tinkamą išlaikymą senatvėje. Fondas pradės rinkti įmokas ir mokėti išmokas nuo 2007 sausio 1 d. Iki tol kunigai dar mokės kasmetinį emeritikumo mokestį.

Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijos rektorius kun. R. Šalaševičius supažindino su seminarijos reikalais prasidėjus naujiems mokslo metams. Po susirinkimo kunigai, kaip įprasta, galėjo pasivaikšinti kava ir sumuštiniais ir pabendrauti neformalioje aplinkoje.

-kžv-

Vilkaviškio vyskupijos kunigų susirinkimas

Rugsėjo 4 d. Vilkaviškio vyskupijos pastoraciniame centre Marijampolėje pirmajame po vasaros kunigų susirinkime vysk. Rimantas Norvila pasidalijo mintimis apie birželio 19–24 d. Vatikane vykusį Lietuvos vyskupų vizitą *ad limina*. Ganytojas priminė popiežiaus pabrėžtą šeimų sielovados svarbą, raginimą būti nenuilstančiais ir drąsiais gyvybės ir šeimos gynėjais, supažindino su įvairiais kongregacijose aptartais klausimais.

Vizito *ad limina* metu buvo kalbama, kad kunigui svarbu pažinti ir vietos kultūrinį gyvenimą, nes be šio pažinimo, didėjant „kultūrinei aritmijai“, vis labiau silpsta ryšys su visuomene ir sunkiau tampa sėkmingai skelbti Evangeliją. Saugant tikėjimo autentiškumą, kartais susiduriama su naujais privačiais apreiškimais, kurių atžvilgiu vengtinasi tiek skubotas palaikymas,

Kun. **Leonas Zaremba** SJ paskirtas Kauno kunigų seminarijos ordinarieniu nuodėmklausiu 2006–2007 mokslo metams.

Kun. **Massimo Bianco** SDB paskirtas Kauno kunigų seminarijos ordinarieniu nuodėmklausiu 2006–2007 mokslo metams.

Kun. **Vytautas Grigaravičius** paskirtas Kauno arkivyskupijos bažnytinio teismo teisėju. -Kn-

Kaišiadorių vyskupijoje

Kun. **Darius Vėlyvis** paskirtas Palomenės parapijos klebonu ir Gegužinės parapijos administratoriumi; reziduos Palomenėje.

Kun. **Mindaugas Sabonis** išleistas studijuoti į Romą. -KŠ-

Šiaulių vyskupijoje

Kun. **Tadas Rudys** atleistas iš Radviliškio parapijos vikaro pareigų ir išleistas studijuoti pastoracinę teologiją į Laterano universitetą Romoje. -Š-

Piligriminė kelionė į Dzūkiją

Rugpjūčio 19 d. daugiau nei 120 Panevėžio vyskupijos Švč. Mergelės Marijos Gyvojo rožinio draugijos narių vyko į piligriminę kelionę Dzūkijon, kartu aplankė Zervynų kaimo gyventojus – Rožinio draugijos narius. Maldininkus lydėjo šios draugijos narė Nijolė Gylienė, klierikas Justas Jasėnas ir Krokuvos provincijos Lietuvos kapucinų Švč. Mergelės Marijos Lurdo vienuolyno gvardijonas t. Kazimieras Juozas Šumskis OFM Cap. Vykstant į Dzūkiją kalbėta apie piligrimystę, žmogaus sukūrimą pagal Viešpaties paveikslą ir panašumą. Piligrimai meldėsi Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje, ant Merkinės piliakalnio giedojo religines giesmes. Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčioje juos svingingai sutiko šios parapijos klebonas g. kan. Valius Zubavičius. Pagrindinės išskilmės vyko Marcinkonių šv. apašt. Simono ir Judo (Tado) parapijos Zervynų kaime. Susitikime dalyvavo kone viso kaimo gyventojai, prisidėjo ir 10 Gyvojo rožinio kalbėtojų iš Varėnos.

Šv. Mišias aukojo ir pamokslą apie Eucharistijos reikšmę kasdienybėje pasakė t. K. J. Šumskis. Po Eucharistijos

visi dalijosi suneštomis gerybėmis. Vėliau Zervynų kaimo gyventojos drauge su svečiais iš Aukštaitijos surengė Kryžiaus pagerbimo pamaldas, drauge kalbėjo rožinį, o vakaronėje giedojo aukštaitiškas ir dzūkliškas giesmes. N. Gylienė zervyniškiams papasakojo apie Panevėžio Gyvojo rožinio draugiją, supažindino su istorija, draugijos struktūra, veikla, padovanojo laikraščių „Marija – Dievo laiškas“. Nutarta ir ateityje palaikyti ryšį su Dzūkijos krašto rožinio mylėtojais, organizuoti panašaus pobūdžio piligriminės kelionės.

-jj-

Jaunimo kelionė Nemunu

Rugpjūčio 20–21 d. Ukmergės šv. apašt. Petro ir Povilo, Balninkų šv. vysk. Stanislovo, Zapyškio šv. Jono Krikštytojo, Kauno Kristaus Prisikėlimo ir Šv. Juozapo parapijų bei Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčios jaunimas laivu „Tolstojus“ plaukė Nemunu nuo Kauno iki Raudonės. Kelionės metu aplankytos Panemunio miestelių – Raudondvario, Zapyškio, Paštuvos, Vilkijos, Seredžiaus ir Veliuonos – bažnyčios ir piliakalniai, Paštuvos vienuolynas, Raudonės, Vytenų ir Raudondvario pilys.

Kelionės metu siekta artimiau susipažinti su mūsų tautos istorijos ir kultūros paminklais, drauge padėti parapijų jaunimui per platesnę krikščioniškosios bendrystės patirtį atrasti savo pašaukimo kilnumą ir sustiprinti apsisprendimą sekti Kristumi. Keliautojai labai šiltai sutikti visose aplankytose parapijose ir Paštuvos vienuolyne. Jaunimą sveikino ir įsimintiną žodį tarė Kauno arkivyskupijos jaunimo centro vadovas bei Kulautuvos parapijos klebonas kun. Šarūnas Petrauskas. Įdomiai apie savas bažnyčias pasakojo jose besidarbuojantys kunigai: Vilkijos klebonas kun. Leonas Kalinauskas, Seredžiaus klebonas kun. Virginijus Lenktaitis ir Raudondvario klebonas dek. kun. Augustinas Paulauskas. Kitose vietovėse jaunimą taip pat nuoširdžiai sutiko ir lydėjo vietos istorijos mokytojai ir muziejų darbuotojai. Sekmadienio Eucharistiją keliautojai šventė Veliuonos bažnyčioje, o stovyklą įrengė Raudonėje prie Nemuno. Savo muzikiniiais talentais visus džiugino Kauno šv. Pranciškaus Ksavero jėzuitų bažnyčios jaunimas.

Kelionei, kurioje dalyvavo per septyniasdešimt žmonių, vadovavo Ukmer-

ties ir absoliutus neigimas: rimtesniems atvejams ištirti sudaroma komisija, o galutinis sprendimas priklauso vietos vyskupui.

Nemažai dėmesio susirinkime skirta įvairiems su šv. Mišiomis susijusiems dalykams, apie kuriuos kalbėta per paskutinį Lietuvos vyskupų vizitą *ad limina*. Pabrėžta, jog kiekvienam kunigui svarbu kasdien švęsti Eucharistiją. Šv. Mišios aukotinos, kunigams dėvint nustatytus liturginius drabužius – alba, stulą ir arnotą, – bažnyčioje ar koplyčioje, o kitose vietose – tik išimtiniais atvejais, vyskupui leidus. Jei rengiama atnašų procesija, ji neturėtų nustumti kitų šv. Mišių dalių, vykti su trumpais, kunigo iš anksto peržiūrėtais komentarais arba be jų. Į šią procesiją greta duonos ir vyno, skirtų Eucharistijai, galima įtraukti kitas simbolines atnašas. Priminta, jog šv. Mišioms turi būti vartojamas natūralus vynuogių vynu ir neleistina taupumo sumetimais šiam tikslui rinktis abejotinos kokybės produkto. Pabrėžta, kad Eucharistinėje maldoje vartotini tik mišiole esantys intarpai, bet ne kitokie pakeitimai, pritaikymai. Ramybės palinkėjimas turėtų būti perduodamas artimiausiems kaimynams, kunigui neišeinant iš presbiterijos, vengiant šurmulio. Primintas galiojantis dekretas, kad vienoje bažnyčioje per savaitę švęstinos ne daugiau kaip dvejų sudėtinės Mišios. Kunigai paraginti skatinti bendruomeninį giedojimą, tačiau neišstumiant parapijų chorų. Parengtus giesmynus turi aprobuoti vyskupas.

Susirinkime taip pat aptarta atlydų suteikimo parapijoms tvarka, primintos įvairios kitos jų pelnyto galimybės: bent pusvalandžio trukmės Švč. Sakramento adoracija, procesija, bendruomeninis Kryžiaus kelio ėjimas ar rožinio kalbėjimas.

-apn-

Švč. Mergelės Marijos paveiklo pašventinimas ir vysk. J. Žemaičio MIC 80-mečio paminėjimas

Rugsėjo 2 d. Marijampolės šv. arkangelo Mykolo bazilikoje buvo pašventintas Švč. Mergelės Marijos su Vaikeliu paveikslas, po restauracijos grąžintas į senąją vietą šoniniame Šv. Antano altoriuje. Jis vadinamas „vaizbūniškiu“, nes grafienės Pranciškos Ščiukaitės–Butlerienės paliepiu buvo atgabentas iš jai priklausančio Vaizbūniškio dvaro koplyčios. Paveikslas 1768 m. įtaisytas pirmosios Marijampolės bažnyčios didžiajame altoriuje, garsėjo malonėmis, vadintas stebuklingu, karūnuotas, per bažnyčios gaisrą 1809 m. gelbėtas kaip didžiausia vertybė. Pasak menotyrininkų, tai vienas gražiausių rokokinių kūrinių visoje Lietuvoje.

Sykiu bazilikoje buvo pasveikintas vysk. Juozas Žemaitis MIC, kuriam rugpjūčio 30 d. sukako 80 metų. Iškilmingoms šv. Mišioms vadovavo vyskupas jubiliasas. Kartu koncelebravo apaštališkasis nuncijus arkiv. Peteris Stephanas Zurbrigggenas, arkiv. Sigitas Tamkevičius, vyskupai Rimanantas Norvila, Juozas Preikšas ir Jonas Ivanauskas.

Per pamokslą arkiv. Sigitas Tamkevičius pabrėžė Švč. Mergelės Marijos nuolankų tarnavimą Dievui kaip kelią į tikrąjį žmogaus kilnumą, priešingą puikybei, per kurią dalis angelų tapo demonais. Paminėjęs kelis epizodus iš vyskupo jubilato Juozo Žemaičio MIC ištikimos ilgametės tarnystės Dievui ir Bažnyčiai prie altoriaus ir uolioje sielovadoje, ganytojas kvietė kiekvieną iš susirinkusiųjų paklausti savęs, kaip šis žmogų ir bendruomenę brandinantis tarnavimas Dievui konkrečiai reiškiasi jo gyvenime.

Šv. Mišių pabaigoje apaštališkasis nuncijus arkiv. Peteris Stephanas Zurbrigggenas perskaitė Vatikano valstybės sekretoriaus kard. Angelo Sodano laišką apie vysk. Juozui Žemaičiui MIC 80-mečio progą siunčiamą popiežiaus

Benedikto XVI sveikinimą ir palaiminimą, kurį Šventasis Tėvas mielai skyrė ir jubilato artimiesiems, konfratrams bei visiems jam brangiems asmenims. Vysk. Juozą Žemaitį MIC taip pat pasveikino vietinės valdžios bei vyskupijos ir parapijos organizacijų, bendruomenių atstovai.

Kaune pristatyta paroda-akcija „Mano šeima“

Nuo gegužės pradžios po Lietuvą keliaujanti paroda-akcija „Mano šeima“, pradėta Vilniuje ir jau apsilankiusi keliuose Žemaitijos miestuose, vasaros pabaigoje pasiekė Kauną. Rugsjūčio 25 d. Architektų namuose surengtoje ekspozicijoje profesionalių menininkų fotografijomis ir mėgėjiškais nuotraukomis iš šeimyninių albumų atspindimas šeimų gyvenimas.

Rugsėjo 4 d. paroda-akcija pristatyta miesto visuomenei. Apie jos atsiradimo aplinkybes susirinkusiems papasakojo Darius Chmieliauskas, apibūdinęs save pirmiausiai kaip pilietį, ištraukusį į šią akciją drauge su daugybe kitų piliečių, kuriems svarbi šeimos institucijos ateitis. Jis atkreipė dėmesį, jog eksponuojama paroda yra daugiau pilietinė akcija nei meno įvykis. Mat ir pati mintis surengti šią parodą-akciją kilo reaguojant į šį pavasarį žiniasklaidoje kilusią bei į valdžios institucijas persimetusią diskusiją ir net aštrią polemiką dėl šeimos sampratos. Tuomet įvairių luomų, profesijų, tikėjimų žmonės, be didesnių samprotavimų apie teisinę šeimos apibrėžimą, sumanė prabilti apie šeimos realybę fotomeno kalba bei žvilgsniu į mūsų pačių šeimyninius albumus.

Už leidimą surengti ekspoziciją savo salėje D. Chmieliauskas padėkojo Architektų sąjungos Kauno skyriui. Labiausiai jis dėkojo visiems atsiliepusiems į šios akcijos kvietimą ir atnešusiems nuotraukų iš savo albumų. Nuskenotos ir atspausintos ant didelių juostų šeimyninės nuotraukos keliauja per Lietuvą. Prie jų prisidėjo ir iš kauniečių atneštų fotografijų išleista didelė juosta, dar viena rengiama.

Pristatyme dalyvavęs Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius pasidžiaugė akcijos sumanymu, nes, anot ganytojo, per šešiolika nepriklausomybės metų šeima, agresyviai atakuojama kraštutinio liberalizmo, nesulaukia pakankamo valdžios dėmesio, ypač jo trūksta darnioms šeimoms. „Gera šeima – didžiulė Dievo dovana“, – sakė arkivyskupas, apgailėstaudamas, jog vis daugėja nepatiriančių šios dovanos.

Parodą koordinuojantis Nerijus Šlepetys, trijų vaikų tėvas, padėkojo už moralinį ir materialinį akcijos palaikymą. Ji apkeliaus visą Lietuvą (pavasarij ją ketinama surengti Seimo rūmuose). „Turime ginti vertybes, kurios mums, kaip piliečiams, yra svarbios, kad po dešimties ar penkiolikos metų šeimos nereikėtų ginti kaip mažumos“, – sakė parodos koordinatorius.

Fotomenininkas Romualdas Rakauskas, kurio fotografijų šeimos tema galima išvysti parodoje, pasidalijo lietuviškų atlaidų išpūdžiais. Jų metu, kiek kitaip nei valdiškuose renginiuose, fotomenininkas matęs šviesius žmonių veidus, „šeimų bendravimo stebuklą“.

Kiek kitokių minčių apie šeimos situaciją Lietuvoje sukėlė Šeimotyros instituto lektorius dr. Eimuntas Švedo pateikti nerimą keliantys skaičiai ir faktai, rodantys šeimos krizę, ypač paaštrėjusią atkūrus nepriklausomybę. Jis papasakojo apie antrus metus veikiančią Nacionalinę šeimų ir tėvų asociaciją, jos vertybes, siekius kurti šeimai palankią aplinką darant įtaką įstatymų kūrimui, siekiant palankios žiniasklaidos, palankių šeimai paslaugų.

Pasak menotyrininkės Algės Gylienės, ši akcija svarbi tuo, kad joje išsakoma pozicija. Drąsiai pareikšta nuomonė ir pasipriešinimas šiandien ypač

gės šv. apašt. Petro ir Povilo parapijos vikaras kun. Saulius Pavalkis, Ukmergės dekanato Katechetikos centro vadovė, A. Smetonos gimnazijos ir J. Basanavičiaus vidurinės mokyklos tikybos mokytoja Ramutė Sakalauskienė, VDU Katalikų teologijos fakulteto II kurso studentas Andrius Šmigelskas ir Dieviškosios Jėzaus Širdies seserų pranciškonų kongregacijos sesės Loreta Ilekytė ir Donata Tėvelytė.

-rs-

Kelionė vaikams

Rugsjūčio 23 d. Vilkaviškio vyskupijos Caritas pagalbos centras „Rūpintojėlis“ Marijampolės apskrities vaikų globos namų auklėtiniams, Lietuvos vaikų teisių gynimo organizacijos „Gelbėkit vaikus“ Marijampolės skyriaus ir Marijampolės šv. Vincento Pauliečio parapijos vaikų dienos centro „Dangaus vaikai“ lankytojams surengė kelionę į Žemaitiją.

Jos metu Bijutuose (Šilalės r.) vaikai susipažino su Dionizo Poškos Baubliais – pirmuoju Lietuvoje muziejumi, įkurtu 1812 m. Vėliau svečiavosi Kaltinėnų parapijoje, kur aplankė Senelių globos namus, Sveikatingumo ir Jaunimo centrus, aukščiausioje miestelio vietoje stovintį 19 metrų baltą Prisikėlimo kryžių ir prie jo įkurtą Dvasingumo parką. Vaikai taip pat nuvyko prie Kryžių kalno, susipažino su jo istorija, sustojo pasigėrėti bernardinų bažnyčia ir vienuolynu Tytuvėnuose. Svarbiausiu dienos akcentu tapo apsilankymas Šiluvos šventovėje.

Kelionei vadovavo Vilkaviškio vyskupijos vaikų sielovados centro referentė ses. Daiva Staskevičiūtė SF. Tai buvo ne vien pažintinė ekskursija, bet ir pastangos praturtinti vaikų dvasią, ugdyti jų tikėjimą ir gerumą.

-gs-

Atlaidai Vėžaičiuose

Rugsjūčio 26 d. Telšių vyskupijos Vėžaičių parapijos bažnyčioje vyko Šv. Kazimiero – Lietuvos jaunimo Globėjo atlaidai. Tą pačią dieną tikintieji nuo 10 val. bažnyčioje klausėsi Mariologinio kongreso konferencijų – katechezijų. Apie stebuklingą Žemaičių Kalvarijos Dievo Motinos su Kūdikiu paveikslą ir šventovės istoriją papasakojo kun. A. Sabaliauskas, o apie Švč. M. Marijos vaidmenį išganymo istorijoje ir jos pavyzdį siekiant šven-

tumo ir tobulumo kalbėjo kun. A. Ramonas. Šv. Mišioms, kurias aukojo nemažas būrys vyskupijos kunigų, vadovavo Telšių vyskupas J. Boruta SJ.

Šv. Mišių pradžioje Telšių ganytojas susirinkusiems tikintiesiems pristatė iš Apaštališkosios penitenciarijos gautą raštą, kuriuo popiežius Benediktas XVI Vėžaičių šv. Kazimiero bažnyčią pakėlė į diecezinės šventovės rangą ir apdovanojo ją išskirtinėmis dvasinėmis privilegijomis, suteikdamas visuotinius atlaidus, kuriuos galima gauti įvykdžius nustatytas sąlygas. Šv. Mišių pradžioje Telšių vyskupas J. Boruta SJ taip pat pašventino šv. Kazimiero ant balto žirgo paveikslą, kurį šiais metais pagal senų žmonių pasakojimus atkūrė dailininkas prof. Antanas Kmieliauskas. Senasis paveikslas kaboją centriniame Vėžaičių bažnyčios altoriuje ir sovietinių pareigūnų buvo sunaikintas. Vyskupas visiems pristatė pirmąsias tris netrukus po šventojo mirties parašytas biografijas, puikiai atspindinčias karalaičio šventą gyvenimą.

Pamokslą pasakė kun. Marius Venskus, kvietęs visus tikinčiuosius, ypač jaunimą, kurio ypatinguoju globėju šv. Kazimierą paskyrė popiežius Pijus XII, nuolat prašyti šio šventojo užtarimo. Kunigas pabrėžė kiekvieno krikščionio užduotį siekti šventumo, kurio mokyti ragino iš šv. Kazimiero. Po iškilmingų šv. Mišių surengta Eucharistinė procesija Vėžaičių miestelio gatvėmis. Po to stebuklingojo Žemaičių Kalvarijos Švč. M. Marijos su Kūdikiu paveikslu kopija, keliaujanti po visą Telšių vyskupiją, buvo išgabenta į Gargždus. Čia rugpjūčio 27 d. įvyko Klaipėdos dekanato kaimišųjų parapijų Mariologinis kongresas.

-kasab-

Paminėtas Vidiškių bažnyčios šimtmetis

Rugpjūčio 27 d. buvo minimas Vidiškių bažnyčios šimtmetis. Po šv. Mišių vysk. Juozas Tunaitis suteikė Sutvirtinimo sakramentą daugiau nei 150 jaunuolių. Vyskupas perdavė popiežiaus Benedikto XVI palaiminimo raštą Vidiškių parapijai, taip pat čia dirbusių, bet į šventę negalėjusių atvykti kunigų linkėjimus parapijiečiams. Baigiantis oficialiajai iškilnių daliai klebonas mons. Ignas Jakutis kvietė parapijiečius ir svečius kiekvieną sekmadienį lankytis bažnyčioje taip gausiai,

svarbus, kai iš Europos plūstančios „laisvės“ idėjos ima griauti pamatines krikščioniškąsias vertybes. Menotyrininkė kvietė tėvus nebijoti pasipriešinti tam, ką skiepija „žvaigždžių“ kultūra ir skandalais „mintanti“ žiniasklaida, nes didžiausias šeimų rūpestis – išauginti dorą žmogų.

Susirinkusieji vėliau diskutavo grupelėse, stiprinosi paroda–akcija rėmusios UAB „Nematekas“ vaišėmis, apžiūrėjo ekspoziciją.

Rugsėjo 8 d. paroda buvo surengta ir Šiluvoje Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidų maldininkams.

-kasp-

Vilkaviškio vyskupijos tikybos mokytojų rudens konferencija

Rugpjūčio 28 d. Šakiuose buvo surengta Vilkaviškio vyskupijos tikybos mokytojų rudens konferencija. Ji prasidėjo parapijos bažnyčioje šv. Mišiomis, kurioms vadovavo Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila, vėliau tęsėsi Jaunimo kultūros centre.

Vysk. Rimantas Norvila sveikinimo žodyje mokytojams linkėjo būti vieningiems ir ištikimiems Bažnyčios mokymui, stengtis plačiu žvilgsniu aprėpti gyvenimo bei tikėjimo visumą ir nesuabsoliutinti vienos ar kitos detalės, mokytis kritiškai pasirinkti tiesą gausiame, bet ne visada objektyviame informacijos sraute. Prisimindamas kai kurias birželio mėnesį Vatikane vykusio *ad limina* vizito metu Lietuvos vyskupams išreikštas pastabas, ganytojas taip pat atkreipė dėmesį į keletą su liturgija susijusių dalykų, kurie svarbūs ugdant ir sakramentams besirengiančius jaunuolius. Pavyzdžiui, per atnašų procesiją komentarai neturėtų būti per daug išstęsti, ramybės palinkėti reikėtų šalia esantiems žmonėms, nekeliant šurmulio, o pamaldų dalyvių apranga turėtų derėti su vietos ir apeigų šventumu.

Vilkaviškio vyskupijos katechetikos centro vadovė Elena Gvazdaitienė pranešė, kad naujuosius mokslo metus vyskupijoje pradės 259 tikybos mokytojai, pasidžiaugę jų kvalifikacija, našiu darbu, paminėjo praėjusiais mokslo metais vykusius seminarus, kuriuos vedė lektoriai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Austrijos bei Lenkijos. Vadovė kvietė rasti laiko savo dvasinį gyvenimą stiprinti kasmetinėse rekolekcijose, linkėjo sėkmingai dirbuotis pagal naująją tikybos mokymo programą, kuri vyskupijos mokytojams buvo pristatyta metodiniuose centruose kvalifikacinių seminarų metu.

Vilniaus arkivyskupijos kurijos kancleris kun. Ričardas Doveika kalbėjo apie mokytojo autoritetą, šiandien susiduriantį su rimtais iššūkiais. Pasak prelegento, šis autoritetas kyla iš nuoširdaus mokytojo rūpinimosi mokiniais. Mokytojas, savo auklėtiniams tapdamas „antruoju Kristumi“, turi ugdyti brandžias asmenybes. Kun. R. Doveika linkėjo būti vertais pagarbos, nes ji yra svarbesnė už sėkmę.

Lietuvos katechetikos centro direktorius kun. Rimantas Gudlinkis pristatė popiežiaus Benedikto XVI šių metų birželio 5 d. išsakytas mintis apie jaunimo tikėjimo ugdymą. Tikybos mokytojams buvo priminta svarbi jų ir visos krikščionių bendruomenės užduotis – dėti pastangas, kad jaunoji karta išgyventų tikėjimą kaip džiaugsmą, konkrečiai patiriamą per asmeninį susitikimą su Viešpačiu bičiuliškoje bažnytinėje bendruomenėje, branginančioje bei saugančioje meilę ir tiesą.

Vėliau vysk. Rimantas Norvila įteikė kanoninius siuntimus vienuolikai tikybos mokytojų, šiemet baigusią aukštąsias teologijos studijas. Konferencija baigėsi Gelgaudiškio kapelos koncertu ir agape.

-dang-

Pristatytas Šv. Kryžiaus (karmelitų) bažnyčios išsaugojimo projektas

Rugsėjo 6 d. Kauno arkivyskupijos kurijoje įvyko spaudos konferencija, kurioje visuomenei pristatyta Kauno šv. Kryžiaus (karmelitų) bažnyčios esamos istorinės-architektūrinės būklės įvertinimo studija bei restauravimo darbų planas, aptartos šios šventovės išsaugojimo galimybės. 1685-aisiais pradėta statyti ir 1700-aisiais metais pašventinta bažnyčia, turinti permainingą ir įdomią istoriją, pasak menotyrininkų, yra vertingas baroko architektūros paminklas, pastaruoju metu atsidūręs statomo pramogų ir prekybos centro „Akropolis“, planuojamos atkurti turgaus aikštės bei virš Karaliaus Mindaugo prospekto iškiliančios automobilių stovėjimo aikštelės kaimynystėje.

Konferenciją pradėjęs Kauno šv. Kryžiaus (karmelitų) bažnyčios klebonas kun. Emilis Jotkus informavo apie su AB „Vilniaus Akropolis“ pasirašytą bendradarbiavimo sutartį, pagal kurią parapijai skirta 38 tūkst. litų. Ši suma leido užsakyti bažnyčios istorinius-architektūrinius tyrimus, projekcinės dokumentacijos parengimo, restauravimo ir statybos darbų planą. Taip pat išleistas bukletas „Kauno šventojo Kryžiaus bažnyčia“. Pasak klebono, tikimasi, jog AB „Vilniaus Akropolis“ toliau prisidės prie bažnyčios restauravimo, tačiau į 300 metų istoriją turinčios bažnyčios išsaugojimo bei atnaujinimo akciją norima įtraukti ir visą visuomenę.

Bažnyčios būklės įvertinimo studiją ir atnaujinimo planą parengusios UAB „Kultūros paveldo ir projektavimo centras“ direktorė architektė Regina Žukauskienė pristatė atliktą darbą, papasakojo apie bažnyčios architektūrinį ir meninį savitumą, atkreipdama dėmesį, jog Kauno šv. Kryžiaus (karmelitų) bažnyčia yra kultūros paveldo vertybė. Ji niekada nebuvo iš esmės restauruojama, tad laukia nemažai ir gana brangių jos išsaugojimo darbų. Pasak architektės, šiandien sunku prognozuoti naujų statinių ir miesto plėtros poveikį šiai bažnyčiai, tačiau jau dabar galima pasakyti, kad jai sutvarkyti pagal ne vienerius metus trukusią programą reikės milijoninių investicijų.

Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius padėkojo AB „Vilniaus Akropolis“ už geranorišką pagalbą, nes labai senai ir meniniu požiūriu turtinagai bažnyčiai sutvarkyti reikalingų milžiniškų lėšų nei parapija, nei arkivyskupija nepajėgtų skirti. Arkivyskupas kreipėsi į žiniasklaidos atstovus, kad šie taip pat prisidėtų prie šios bažnyčios, kuri, kaip tikimasi, atsidūrusi gausiai žmonių lankomoje vietoje, irgi turėtų tapti labiau lankoma ir gyva, išsaugojimo.

Konferencijoje kalbėjęs AB „Vilniaus Akropolis“ direktorius Mindaugas Marcinkevičius sakė, jog ateidama į miestą bendrovė „ne tik įgijo teisių, bet ir prisiėmė išpareigojimų dėl miesto aplinkos“, tad, „norėdami prisidėti prie kultūros ir istorijos paveldo saugojimo, nusprendėme savo lėšomis finansuoti tyrimą, kuris būtų šios unikalios bažnyčios atnaujinimo pradžia“. AB „Vilniaus Akropolis“ žada svarstyti galimybę prisidėti ir prie bažnyčios restauravimo darbų.

Kauno miesto meras Arvydas Garbaravičius pasidžiaugė vis labiau juntaamu bendradarbiavimu su Bažnyčia ir šio bendradarbiavimo padariniu – bendromis miesto valdžios ir parapijos pastangomis, kad šalia naujo statinio būtų tvarkomas ir architektūrinis paminklas – Šv. Kryžiaus bažnyčia. Spaudos konferencijoje taip pat dalyvavo Kauno miesto savivaldybės administracijos direktorius Arūnas Keserauskas, Kultūros vertybių apsaugos departamento Kauno teritorinio padalinio vadovė Irena Vaškeliene, architektai, kartu su kitais konferencijos dalyviais atsakę į žurnalistų klausimus.

-kasp-

kaip šventės proga. Jis dėkojo bažnyčios remonto iniciatorėms ir aukų rinkėjoms, šventoriuje šia proga pašventinto kryžiaus autoriui Raimondui Žieviui. „Tebūnie šis kryžius rajono savivaldybės ir seniūnijos dovana Vidiškių parapijos tikintiesiems“, – sakė Vidiškių seniūnė Vigalija Matkėnienė. Šventėje dalyvavęs Ignalinos meras Bronis Ropė mons. I. Jakučiui įteikė dovanų apeigų taurę ir pasidžiaugė vietos valdžios bei Bažnyčios bendradarbiavimu. Parapijiečiams koncertavo etnografinis ansamblis „Čiulbutė“ ir saloninės muzikos ansamblis „Retro“, vėliau visi buvo pakviesti prie šventoriuje paruoštų stalų.

-nv-

Keliais žodžiais

Josvainiai. Rugsėjo 6–18 d. Šventybrasčio klebonijoje vyko Josvainių ir Pernaravos parapijų jaunimo sąskrydis „Susipažinkim“, kuriame dalyvavo 15 jaunuolių. Užsiėmimais, programa, pokalbiais, maldomis skaitinta atnaujinti ir pagilinti santykius vieno su kitais, su savimi ir Dievu.

● Rugsėjo 20–24 d. septyniolika Josvainių ir Pernaravos parapijų vaikų stovyklavo Šventybrastyje surengtoje stovykloje „Kas čia daros?!“. Į stovyklą susirinko aktyvus parapijų jaunimas – šv. Mišių patarnautojai, vaikų choro nariai. Kiekviena diena turėjo skirtingą temą ir programą. Dienos akcentas būdavo šv. Mišios. Stovyklautojai susipažino su gyvenviete, jos istorija, aplankė Surviliškio miestelį, sportavo, giedojo, dainavo, vaidino, šoko. Stovyklą organizavo Josvainių parapijos klebonas kun. Renaldas Šumbrasuskis, jai vadovavo Gintarė Brazinskienė. Programą rengė Pernaravos parapijos animatoriai Paulius ir Laimona. Visi stovyklos dalyviai dėkingi Janinai Maruozienei už ruošą maistą, rėmėjams ir bendradarbiams: Pernaravos seniūnijos seniūnei Aldonai Kurtkuvieni, UAB „Vikeda“, Šventybrasčio geriesiems žmonėms, vaikų tėvams. Tai jau iš eilės trečioji vasaros stovykla Šventybrastyje.

● Rugsėjo 2 d. prie Skaistgirių girininkijoje (Josvainių parapija) esančio Šaravų ažuolo buvo aukojamos šv. Mišios minint 1863 m. sukilėlius. Šv. Mišias aukojo kun. dek. Sigitas Bitkauskas, kun. Renaldas Šumbrasuskis ir kun. Leonas Kalinauskas, pasakę susirinkusiems homiliją. Giedojo Kėdai-

nių sakralinės muzikos ansamblis „Giesmė“. Po šv. Mišių visi žiūrėjo Vilkijos mokyklos vaikų teatro studijos spektaklį. Vėliau surengta bendra agapė. Minėjime dalyvavo Kėdainių rajono šauliai, aplinkinių kaimų gyventojai, Kėdainių urėdijos darbuotojai. Tai jau septintas minėjimas, jo organizavimu rūpinasi Skaistgirio girininkijos darbuotojai ir parapijos tikintieji.

-krš-

Klaipėda. Rugpjūčio 26 d. Šv. Kazimiero parapijoje Telšių vyskupas J. Boruta SJ gausiam jaunimo būriui – beveik 100 jaunuolių – suteikė Sutvirtinimo sakramentą. Ganytojas kalbėjo apie kasdienę malda, sekmadienio šventimą, išpažintį, nuodugnai atskleidė Šventosios Dvasios vaidmenį krikščionio gyvenime.

● Rugpjūčio 27 d. Šv. Kazimiero parapijos tikintieji rinkosi pagerbti savo parapijos šventojo globėjo Kazimiero. Pamokslą atlaiduose sakęs Airijos lietuvių katalikų kapelionas kunigas Egidijus Arnašius ragino jaunimą neprarasti budrumo, vengti veidmainystės, dviveidiškumo ir nebijoti kelti klausimų Dievui, į kuriuos atsakymus padės atrasti malda. Jaunimo ir vaikų šv. Mišių metu melstasi už šeimas, vėliau gausiai susirinkusios šeimos buvo palaimintos. Šv. Mišiose

giedojo Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės parapijos grigališkojo choralo studija. Pagrindinės šv. Mišios baigėsi Eucharistine procesija aplink statomą parapijos bažnyčią. Visus susirinkusiuosius džiugino didysis parapijos choras. Pasibaigus šv. Mišių aukai, į tikinčiuosius kreipėsi parapijos klebonas R. Vėlavičius kvietė nepamiršti savo bažnytėlės, rūpintis ja, taip pat dėkojo kunigui svečiui už nuoširdžius žodžius bei maldą už parapiją.

-kss-

Aukštoji Panemunė. Vilkaviškio vyskupas R. Norvila ir generalvikaras mons. A. Poniškaitis dalyvavo Kauno šv. Mato vidurinės mokyklos mokslo metų pradžios šventėje. Švč. M. Marijos Vardo bažnyčioje iškilmingų šv. Mišių metu per pamokslą vyskupas R. Norvila pabrėžė, jog praėjusiais metais ši mokykla, pasirinkusi katalikiškojo ugdymo kryptį ir žengusi pirmuosius žingsnius, suteikė naują susitikimo su Jėzumi galimybę. Šv. Mato vardo pasirinkimas, pasak vyskupo, tarsi simbolizuoja žmogaus, pažinusio Gerąją Naujieną, pasikeitimą. Per šv. Mišias giedojo šios mokyklos sakralinio giedojimo studijos moksleivės.

-nr-

Jonava. Rugpjūčio paskutinę savaitę visi dekanato tikybos mokytojai susi-

rinko į jiems skirtas rekolekcijas, kurias vedė Panevėžio Švč. Trejybės bažnyčios vicerektorius kun. Riman-tas Kaunietis. Po įdomių konferencijų šv. Mišias kartu su rekolekcijų vedėju koncelebravo Pasvalio parapijos vikaras kun. Mangirdas Maasas.

● Rugsėjo 3 d. pamaldos Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčioje buvo skirtos parapijos mokyklų moksleiviams, mokytojams, studentams, dėstytojams. Šv. Mišias jaunimui aukėjo vikaras kun. Darius Auglys. Sumos šv. Mišias aukėjo dekanas klebonas kun. Sigitas Bitkauskas. Jis kalbėjo apie didžiulę mokytojo atsakomybę, sunkų jo darbą, linkėjo išminties, kantrybės, gausios Dievo palaimos.

● Rugsėjo 3 d. Jonavos pradinės mokyklos Gaižiūnų skyriaus tikybos mokytojas Juozas Vaičionis šventė savo gimtadienį. Jam sukako 80 metų. Garbingam jubiliatui už nuoširdų, kūrybingą darbą dekanas klebonas Sigitas Bitkauskas įteikė padėkos raštą. Jį sveikino kolegijos tikybos mokytojai, linkėjo sveikatos, stiprybės, Dievo palaimos. Mokytojui įteiktas kanoninis siuntimas ir toliau dėstyti tikybą Gaižiūnų mokykloje. Mokytojo pomėgis – tapyba. Rugsėjo 15 d. Krašto muziejuje atidaryta jo tapybos darbų paroda.

-fl-

Nauji leidiniai

Peter Kreeft. Tave mylintis Dievas. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006. – 192 p.

„Dievas tave myli“ – ar tai ne dažniausiai kartojama frazė? Ji žinoma visiems, bent jau tiems, kurie nors kartą buvo bažnyčioje ar skaitė Bibliją. Tačiau kaip tik yra atvirksčiai. Ši tiesa nėra pažinta. Jos pažinimas sukrečia. Ji viską perkeičia. Bet dauguma krikščionių to nesuvokia. Manome esantys apsaugoti nuo sukrėtimo, ištikusio žemę prieš 2000 metų. Bet taip nėra. Sukrėtimo bangos nenuslūgo. Jos mus tebeplaka, tik mes nejučiaime.

Mes nepažįstame Dievo iki tol, kol Dievas mus sukrečia; mes taip pat nežinome, ką iš tikrųjų reiškia „meilė“ iki tol, kol mus sukrečia Dievo meilė.

Ši knyga yra mėginimas įsiklausyti į tas sukrėtimo bangas. Žvelgdamas į Šventąjį Raštą tarsi į Dievo meilės istoriją, autorius pasakoja, kaip dieviškoji meilė atliepia didžiausias mūsų problemas ir išpildo giliausius mūsų troškimus.

Paolo Zago ir Maura Budani. Jeigu man parašysi. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006. – 152 p.

Kalbėsena bei kiti bendravimo būdai nuolat kinta. Įvairiais laikotarpiais būdas kalbėti su Dievu ir apie Dievą įgydavo skirtingas formas (bet ne turinį). Pastaraisiais metais stebėjome nuolatinę komunikacijos, pradedant informacijos priemonėmis, įvairiais šiuolaikinės technologijos atradimais ir baigiant internetu, kaitą.

Viena iš šiandien labiausiai jaunimo (ir ne tik) naudojamų priemonių yra vadinamosios mobiliųjų telefonų „žinutės“, arba SMS.

Ar pakanka 160 raidžių, kad būtum išgirstas ir suprastas? Matyt, taip. Mobiliuoju telefonu siunčiamos SMS perkeitė jaunimo įpročius ir ne vien juos. Tai – mėgstamiausias būdas perteikti emocijas ir žodžius, emocijas bei mintis.

Šias meditacijas SMS forma tinka skaityti trokštant stabtelėti, pamąstyti, trumpam įsigilinti į save, pamatyti ir atrasti Meilės, kuri paliečia širdį ir keičia gyvenimą, Slėpinį.

PAPIKTINIMAI

26 eilinis sekmadienis (B)

Mk 9, 38–48

Šiandien Evangelijos skaitinyje girdime ausį rėžiančius žodžius: „Jei tavoji ranka gundo tave nusidėti, – nukirsk ją!“ Vis dėlto tai yra Viešpaties žodžiai, paliudyti patikimų evangelistų, tad praeiti pro juos negirdomis negalima. Paieškokime jų prasmės. Pirmiausiai įsisažmoninkime, kad tai ne žmonių žodžiai. Tai žodžiai to, kuris yra kelias, tiesa ir gyvenimas.

Bet kaip gali mūsų dienų apsišvietęs žmogus klausyti raginimo nukirsti ranką, koją ar išlupti akį? Neskubėkime kritikuoti Dievo žodžių. Pasaulyje atliekama daugybė operacijų – amputuojamos kojos, rankos, išimamos akys. Už šias operacijas mokami dideli pinigai, kenčiami dideli skausmai. Vardan ko visa tai? Atsakymas vienas – vardan gyvenimo. Nors ir be rankos ar kojos, bet kad dar nors kiek pagyventi.

Bet nesustokime prie šio žemiškojo gyvenimo. Pasvarstykime apie kitą – tobulesnį, laimingesnį, nenutrūkstantį – gyvenimą. Ar tai nebus tas gyvenimas, dėl kurio ne tiktai ranką ar akį prarasti, bet ir gyvybę atiduoti nebaisu. Evangelija šiandien mus kviečia praplėsti savo žvilgsnį. Kas iš rankų ir kojų, jeigu jos prirakintos prie nuodėmės grandinių ir neleidžia pakilti skrydžiui į amžinąją laimę.

Šį sekmadienį girdime ir kitus labai svarbius žodžius: „Kas papiktintų vieną iš šitų tikinčių mažutėlių, tam būtų daug geriau, jeigu jam užkabintų ant kaklo asilo sukamų girnų akmenį ir įmestų į jūrą“. Papiktinti – tai sukelti kieno nors pyktį ar ką nors nustebinti savo elgesiu. Tikroji šio žodžio prasmė – savo blogu pavyzdžiu ką nors pastūmėti prie blogo. Pirmiausiai šie žodžiai turėtų paliesti tėvų širdis. Mažas vaikas yra kaip minkštas vaškas, iš kurio galima suformuoti bet kokią figūrą. Nesakykime, kad mažas vaikas dar nieko nesupranta. Žiūrėkite, kaip jis greitai išmoksta tėvų kalbą. Jo atviros ausys gauda kiekvieną tėvų sakomą žodį. Bematant jis pats ima mėgdžioti jų tariamus žodžius. Pirmieji vaiko žodžiai yra tėvų žodžiai. Tėvų kalbos ir elgesys lemia vaiko elgseną. Evangelija šiandien primena tėvų atsakomybę savo vaikams. Mes labai užjaučiame kūdikius, kuriuos motinos pagimdžiusios pameta ir visiškai jais nesirūpina. Juos vadiname pamestinukais. Bet ar nereikia tuo vardu vadinti tų vaikų, kurių tėvams visiškai nerūpi jų dvasinis ugdymas. Siracido knygoje skaitome: „Turi galvijų? Rūpinkis jais <...> laikyk juos. Turi sūnų? Drausmink juos, sprandus lenk jiems nuo mažens. Turi dukterų? Laikyk jas skaisčias, nebūk joms nuolaidus“ (7, 22–24). Kaip dažnai vaikas, kuriam pataikaujama, tampa šeimos tironu. Šv. Augustinas viename pamokslė stebisi, kad krikščionys, labai jautriai išgyvenantys savo vaikų mirtį, nė kiek nesisieloja matydami savo vaikus darančius nuodėmę. Kristus yra įspėjęs: „Papiktinimai neišvengiami, bet vargas žmogui, per kurį jie ateina“ (Lk 17, 1). Tėvai privalo tvirtai įsisažmoninti, kad jie yra atsakingi už savo vaikus. Pasak Pauliaus: „Jeigu kas nesirūpina savaisiais, ypač namiškieis, tas yra išsigynęs tikėjimo ir blogesnis už netikintį!“ (1 Tim 5, 8).

Mieli tėvai, kunigas krikštydamas kūdikį privalo būti įsitikinęs, jog jo tėvai yra pasiryžę savo vaiką auklėti krikščioniškai. Žinodamas, kad pakrikštyto vaiko nebus kam auklėti tikėjimo dvasia, kunigas tokio vaiko krikštyti negali (plg. CIC 868).

Ką reiškia krikščioniškai išauklėti? Neužtenka mažylį atiduoti į darželį, vėliau į mokyklą ir nusiplauti rankas: girdi, viskas padaryta; užaugęs jis pats apsispręs, kuriuo keliu toliau eiti. Bažnyčios katekizme skelbiama: „Už vaikų auklėjimą pirmiausia yra atsakingi tėvai. Tą atsakomybę jie parodo, sukurdami šeimos židinį, kuriame paprastai vyrauja nuoširdumas, atlaidumas, abipusė pagarba, ištikimybė ir nesavanaudiškas paslaugumas. Šeimos židinys yra tinkamiausia vieta ugdyti dorybėms. Čia išmokstama pasiaukojimo, sveiko mąstymo, savitvardos <...>. Tėvai privalo išmokyti vaikus teikti pirmenybę „vidiniams ir dvasiniams, o ne medžiaginiams ir instinktų valdomiems dalykams“. Didži tėvų atsakomybė yra duoti gerą pavyzdį vaikams“ (KBK 2223). Tėvai privalo būti pirmieji tikėjimo skelbėjai. „Šeimos katechezė pranoksta, papildo ir praturtina bet kurią kitą katechezės formą. Tėvų užduotis yra išmokyti savo vaikus melstis ir jiems atskleisti jų, kaip Dievo vaikų, pašaukimą“ (KBK 2226).

Kalbant apie auklėjimą, negalima nutylėti pavyzdžio reikšmės. Geras pavyzdys daugiau padaro negu šimtai gerų žodžių.

Šiandien geru žodžiu paminėtini tie tėvai, kurie ne tikrai leidžia savo vaikus į katechezės pamokas, bet ir juos palydi, bendrauja su katechetais, sekmadieniais su savo vaikais ateina į bažnyčią. Kartą žymų vokiečių tautos vyrą Liudviką Vindhorstą viena turtinga dama paklausė, kokia poza jai geriausiai tiktų, mat ji norinti nusifotografuoti su savo sūneliu. Vidhorstas nedelsdamas atsakė: „Laikykite savo rankose vaiko sudėtas rankas malda!“. Ar gali būti gražesnis vaizdas: motina moko savo vaiką melstis.

Evangelija liudija, kad vedamą nukryžiuoti Jėzų „lydėjo didelis būrys žmonių, tarp jų ir daug moterų, kurios verkė jo ir aimanavo. Atsigręžęs į jas, Jėzus prabilo: „Jeruzalės dukros! Verkite ne manęs, bet verčiau savęs ir savo vaikų!“ (Lk 23, 27–28). Kas galėtų šiandien pasakyti, kiek motinų verkia dėl savo vaikų?! Kuo jos gali pasiteisinti, kad nesirūpino savo vaikais, jų neauklėjo, neišmokė melstis.

Brangūs tėvai, atviromis širdimis pažvelkite į savo atžalas. Ar viskas padaryta, kad jie vadovautųsi Dievo įsakymais, žinotų kelią į bažnyčią, kad, kurdami savo lizdą, neužmirštų esą katalikai?

Užbaikime šį pamąstymą vienu malonių šiandien girdėtu Kristaus sakiniu: „Kas duos jums atsigerti taurę vandens dėl to, kad priklausote Mesijui, – iš tiesų sakau jums, – tas nepraras savo užmokesčio“. Tepadrasina šis Kristaus pažadas mus visus rūpintis mažaisiais, kad ateinančiai kartai paliktume gerą atminimą.

SANTUOKOS SAKRAMENTAS

27 eilinis sekmadienis (B)
Mk 10, 2–16

Šio sekmadienio Evangelija paliečia ypač aktualų santuokos klausimą. Fariziejų klausimas, „ar galima atleisti žmoną“, rodo, kad šeima – ne tik mūsų, bet ir visų laikų problema.

Kristaus laikais visas žydų gyvenimas buvo reglamentuotas įvairių įstatymų, tačiau šeimos tvarumo klausimu ir patys rabinai neturėjo vieningos nuomonės. Vieni manė, kad santuoka gali būti išardoma tik dėl labai svarbių priežasčių. Kiti sakė, jog žmoną galima atleisti dėl bet kokios priežasties. Jėzus, atsakydamas į iškeltą klausimą, fariziejų dėmesį nukreipė į pirminį Kūrėjo planą: „Nuo sutvėrimo pradžios Dievas sutvėrė juos (žmones) kaip vyrą ir moterį. Štai kodėl vyras paliks savo tėvą ir motiną ir glausis prie žmonos, ir du taps vienu kūnu. Taigi jie jau nebe du, o vienas kūnas. Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria!“.

Namie apaštalai norėjo pasitikrinti, ar teisingai suprato Kristaus atsakymą. Jie buvo pripratę prie rabinų mokymo, tad Kristaus atsakymas jiems buvo neįprastas ir jie vėl klausia to paties. Kristus dar labiau išryškino savo mokymą: „Kas atleidžia savo žmoną ir veda kitą, tas nusikalsta pirmajai svetimavimu. Ir jei moteris palieka savo vyrą ir išteka už kito, ji svetimauja“.

Dažnai girdime žmonių kaltinimus Bažnyčiai, esą ji neina kartu su gyvenimu. Šiandien, kai tiek daug suirusių šeimų, Bažnyčia turėtų būti lankstesnė ir leisti iširusių šeimų vyrams ar moterims sudaryti naują šeimą. Šio sekmadienio Evangelija yra proga visiems priminti, kad šeimos tvarumo pagrindas yra ne Bažnyčios nuostatai, bet aiškūs Kristaus patvarkymai. Apaštalas Paulius, atsižvelgdamas į Viešpaties žodžius, Laiške korintiečiams rašo: „Susituokusiems įsakau ne aš, bet Viešpats, kad žmona nesiskirtų nuo vyro, o jei atsisirtų, kad liktų netekėjusi arba susitaikintų su vyru; taip pat ir vyras tegul nepalieka žmonos“ (1 Kor 7, 10–11).

Kristus, paskelbęs santuokai griežtus reikalavimus, teikia jai sakramentinį pobūdį. Kaip kunigystę Kristus sustiprino Kunigystės sakramentu, kad kunigas galėtų tinkamiau atlikti atsakingas pareigas, panašiai per Santuokos sakramentą jis teikia ypatingų malonių sutuoktiniams, kad jie tobuliau atliktų savo pareigas šeimoje ir lengviau pakeltų šeimyninio gyvenimo sunkumus.

Apie santuokos šventumą ypač ryškiai byloja Laiškas efeziečiams. Jame šv. Paulius rašo: „Jūs, moterys, būkite klusnios savo vyrams lyg kad Viešpačiui, nes vyras yra žmonos galva, kaip ir Kristus yra Bažnyčios, savo Kūno, galva ir gelbėtojas. Ir kaip Bažnyčia klauso Kristaus, taip ir moterys visur kur teklauso vyrų. Jūs, vyrai, mylėkite žmonas, kaip ir Kristus mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save, kad ją pašventintų, apvalydamas vandens nuplovimu ir žodžiu, kad padarytų sau garbingą Bažnyčią, neturinčią jokios dėmės nei raukšlės, nei nieko tokio, bet šventą ir nesuteptą. Taip ir vyrai turi mylėti savo žmonas tarytum savuosius kūnus. <...> Šita paslaptis yra didelė, – aš tai sakau, žvelgdamas į Kristų ir Bažnyčią. Taigi kiekvienas jūsų temyli savo žmoną kaip save patį, o žmona tegebria vyrą“ (Ef 5, 22–33).

Įsiklausykime į šiuos reikšmingus žodžius. Kristaus ir Bažnyčios meilė prilyginama vyro ir žmonos meilei. Kristus ir Bažnyčia Pauliui yra krikščioniškos santuokos įvaizdis, primenantis, koks šventas yra Santuokos sakramentas. Jaunavedžių meilė lyginama su Kristaus meile Bažnyčiai. Kokia šventa turi būti toji meilė! Kristus už Bažnyčią atidavė savo gyvybę, kad ją išgelbėtų. Jis ją nuolat palaiko savo malonėmis.

Iš šio Pauliaus sugretinimo mums aiškėja ir santuokos savybės. Pirmiausiai – jos monogaminis pobūdis. Kaip Kristus yra vienas ir viena jo sužadėtinė Bažnyčia, taip ir santuokoje tegali būti vienas vyras ir viena žmona.

Iš Kristaus meilės Bažnyčiai, kuri yra amžina, seka ir santuokos tvarumas. Bažnyčia visada pabrėžia santuokos neišardomumą. „Ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria“. Kadaisė buvo paprotys ant santuokinių žiedų išgraviuoti žodžius „sola mors“ – tik mirtis. Tėra tik vienas atvejis, kai vyras ar moteris gali sudaryti kitą santuoką, – tai vieno ar kito sutuoktinio mirtis.

Tokia tarpusavio meilė ir ištikimybė tegali būti išsaugota tik Dievo malonės dėka. Todėl Kristus santuoką sutvirtino suteikdamas jai sakramento rangą. Bažnyčia palaimindama jaunavedžius ne tiktai įpareigoja saugoti ištikimybę, bet taip pat teikia ir gausių malonių šeimyninio gyvenimo sunkumams pakelti.

Šiandien visi matome krikščioniškos santuokos krizę. Žiniasklaida nuolat informuoja apie žymių žmonių skyrybas, rodo naujas vyrų ir moterų bendravimo formas, kurios iš esmės yra ne kas kita, kaip kitaip pavadintos senosios nuodėmės. Grupinis seksas, keitimasis partneriais, bandomosios santuokos, laisva partnerystė... Šiandien tai laikoma pažangos ženklais, o į krikščionišką santuoką žiūrima kaip į Bažnyčios palaikomą atgyveną. Pasak popiežiaus Benedikto XVI, „šiandien praeities krikščionybei neretai prikišamas priešiškus kūnui; tokių tendencijų iš tikrųjų visada buvo. Tačiau toks kūno aiškinimas, kokį matome šiandien, yra apgaulingas. Iki „sekso“ nužemintas *erosas* virsta preke, pliku „daiktu“, kurį galima pirkti ir parduoti, preke virsta pats žmogus“ (*Deus caritas est*, 5). Visi krikščioniškai santuokai keliami priekaištai nepajėgia diskredituoti šios Kristaus žodžiu sutvirtintos institucijos. Krikščioniška šeima Vakarų kultūroje visuomet yra visuomenę orientuojantis idealas. Tvirta šeima buvo ir išlieka sveikos visuomenės kriterijus.

Iš Kristaus įsteigtų sakramentų Santuoka ir Kunigystė vadinama bendruomeniniais sakramentais. Santuoka yra mažiausios bendruomenės – šeimos formuotoja, kunigystė – bendruomenės dvasinio gyvenimo skatintoja ir palaikytoja. Melskime Dievą, kad duotų mūsų Tėvynei tvirtų, sąmoningų šeimų ir uolių kunigų.

Parengė V. S.

Kardinolas Joseph Ratzinger

Tikėjimas, religija ir kultūra

Paskutiniai prisikėlusio Viešpaties žodžiai jo mokiniamis yra išsiuntimas iki žemės pakraščiu: „Eikite ir padarykite mano mokiniams visų tautų žmones, krikštydami juos <...> ir mokydami laikytis visko, ką tik jums esu įsakęs“ (Mt 28, 19 ir t.; plg. *Apd* 1, 8). Krikščionybė į pasaulį įžengė suvokdama savo visuotinę užduotį. Tikintieji į Jėzų Kristų nuo pirmosios akimirkos jautėsi įpareigoti visiems žmonėms perteikti savo tikėjimą. Jie laikė tikėjimą gėriu, kuris priklauso ne jiems vienims, bet, priešingai, į kurį teisę turi visi. Nenešti to, kas gauta, į atokiausius pasaulio kampelius būtų reikę pasisavinimą. Krikščioniškojo visuotinumą išieities taškas buvo ne galios troškimas, bet tikrumas, jog krikščionys buvo gavę gelbėjantį pažinimą ir atperkančią meilę, į kurią teisę turi visi žmonės ir kurios jie savo esybės giliausioje gelmėje laukia. Misija buvo laikoma ne žmonių laimėjimu savo galiai, bet privalomu perdavimu to, kas skirta visiems ir ko visiems reikia.

Šiandien krikščioniškojo tikėjimo visuotinumą suabejota. Visa pasaulį aprėpiančios misijos istorija daugelio traktuojama nebe kaip išlaisvinančios tiesos ir meilės plitimo, bet kaip susvetimėjimo ir prievartavimo istorija. Bažnyčioje tokią naują sąmonę, matyt, stipriausiai atspindi „Europos 1992 m. atgailos procesai“, kur parašyta: „1492–1992 m. – tai datos, vietinių bei juodųjų Lotynų Amerikos gyventojų akyse žymnios kryžiaus kelią, kupiną nesuskaičiuojamų kančių, ir Didįjį ketvirtadienį, trunkantį jau 500 metų. Europos krikščionys ... kalaviju užkariavo kūnus ir kryžiumi valdė sielas... Krikščionybė vietiniams gyventojams ir vergais paverstiems afrikiečiams atrodė kaip pavergiančių ir žudančių priešų religija. Evangelija jiems negalėjo būti džiaugsmo žinia, ji buvo blogoji, nelaimė atnešusi naujiena... 1992-ieji galėjo pasirodyti kaip jų religijų, teisėtų ir vertų, kad per jas prie jų tautų artintųsi Dievas ir tautos per jas keliautų pas Dievą, atnaujinimas...“ (1). Šiais žodžiais prasiveržiantis protestas toli peržengia evangelijos ir kultūros problemą; jis taip pat reiškia daug daugiau negu teisėtą visų Europos nuodėmių, susijusių su Amerikos atradimu, pasmerkimą. Čia galiausiai keliamas krikščioniškojo tikėjimo tiesos ir misijos teisėtumo apskritai klausimas. Taigi čia pasireiškianti naujoji sąmonė reikalauja, kad krikščionys iš pagrindų apmąstyti, kas jie yra ir kas nėra, ką jie tiki ir kuo netiki, ką turėtų ir ko neturėtų duoti. Čia galiu žengti tik nedidelį tokio didžiulio apmąstymo žingsnelį. Bet kuriuo atveju neįsiimsiu vertinti Europos ir Amerikos susitikimo istorinių procesų praėjus šimtmečiams po 1492 m., lygiai kaip neįsiimsiu sakyti iškilmingos kalbos „Amerikai – 500 metų“: tą

daryti nesijaučiu esąs kompetentingas, be to, ir nebuvau prašytas.

Mano ketinimai kuklesni ir kartu reiklesni – pasvars-tyti apie krikščioniškojo tikėjimo teisę ir gebėjimą perteikti save kitoms kultūroms, priimti jas į save ir save joms perduoti. <...> Vargu ar bereikia atskirai paminėti, kad keliant tokį klausimą prieš akis turima visa istorijos ir visa žemynų platybė. Nuo pasaulį pakeitusios Kolumbo kelionės praėjo 500 metų, tačiau į tą patį laiko tarpą mus taip pat atveda pirmasis krikščionybės ir juodosios Afrikos susitikimas tuometinėje Kongo karalystėje, šiandienėje Angoloje, lygiai kaip ir portugalų misijų pradžia Indijoje, jau tada turėjusioje seną krikščioniškąją istoriją, nusidriekiančią galbūt net iki apaštalų laikų. Amerika, Afrika, Azija yra trys didžiulės kultūrinės erdvės, suteikusios žodžiams apie žemės pakraščius ir visas tautas visiškai naują prasmę, o misijos užduočiai – naujų matmenų.

Tačiau galbūt ikišiolinių mėginimų įgyvendinti krikščioniškąjį visuotinumą nepakankamumas šiandien taip aštriai suvokiamas todėl, kad atsirado naujas visuotinumą, tikrai prasiskverbęs į atokiausius žemės kampelius, – vieninga techninė kultūra, įsisiūlantį savo galėjimo bei savo pasiekimų galia, tačiau kartu koncentruodama savo galią bei išnaudodama žemę ji padalijo pasaulį į Šiaurę ir Pietus, į turtinguosius ir vargšus, taip pagimdydama tikrą šios mūsų istorijos valandos bėdą. Todėl šiandien vis garsiau pabrėžiama, jog tikėjimas, kad išliktų, turįs įsikultūrinti ir į šiuolaikinę techninę racionalią kultūrą. Bet tada savaimė kyla klausimas: ar vieningą techninę civilizaciją galima vadinti kultūra ta pačia prasme kaip ir didžiuosius kultūrinius pavidalus, išaugusius įvairiose žmonijos gyvenamosiose erdvėse? Ar gali tikėjimas įsikultūrinti į viena ir į kita? Kokią tapatybę jis dar apskritai turi išlaikyti?

Kultūra, įkultūrinimas, kultūrų susitikimas

Prie šių klausimų – bent netiesiogiai – dar grįšime: tuo, kas pasakyta, tenorėjome nužymėti problemos, kurios dabar imsime, apimtį. Kas yra kultūra? Koks yra jos santykis su religija ir kaip ji gali užmegzti ryšį su jai iš pradžių svetimais religiniais pavidalais? Pirmiausiai turime pasakyti, kad tikrai Naujųjų laikų Europa išplėtojo kultūros sąvoką, leidusią kultūrai pasirodyti kaip nuo religijos skirtingai ar net jai priešingai savarankiškai sričiai. Visose istorinėse kultūrose religija yra esminis kultūros elementas, maža to, jos svarbiausias centras; būtent ji nulemia kultūrų vertybinę sąrangą ir vidinės tvarkos sistemą. Bet jeigu taip, tai krikščioniškojo tikėjimo įkultūrinimas į kitas kultūras atrodė juo sunkesnis. Juk neįmanoma įsivaizduoti, kaip su religija susipynusią, joje gyvenančią kultūrą galima, taip sakant, persodinti į kitą religiją abiejų nesugriaunant. Iš kokios nors kultūros išėjus jai būdingą,

ją gimdančią religiją, iš jos atimama pati jos širdis; persodinus jai naują širdį – krikščioniškąją, – prie jos nepritaikytas organizmas, atrodo, turėtų neišvengiamai atmesti svetimą organą. Sėkmingos operacijos baigtis sunkiai įsivaizduojama. Prasminga ji galėtų būti tik tada, jei tarp krikščioniškojo tikėjimo ir atitinkamos kitos religijos bei ja gyvenančios kultūros nėra visiško kitoniškumo santykio, bet juose glūdi vidinis atvirumas vienas kitam, arba, kitaip tariant, jei tendencija vienam prie kito artintis ir vienam su kitu vienytis plaukia iš jų esmės. Tad įkultūrinimas suponuoja potencialų kiekvienos kultūros visuotinumą. Jis suponuoja, kad jose visose veikia ta pati žmogiškoji esmė ir kad joje gyvena viena bendra, vienybėn kreipianti žmogiškosios būties tiesa. Dar kartą kitais žodžiais: įkultūrinimas prasmingas tik tada, kai kultūrai nepadaroma žalos tuo, kad, remiantis žmogaus bendru nukreiptumu į tiesą, ji naujos kultūrinės jėgos atveriamą ir toliau plėtojama. Juk tai, kas kultūroje tokiam atsivėrimui bei tokiems mainams trukdo, kartu rodo jos nepakankamą lygį, nes atsivėrimas nuo kito prieštarauja žmogaus esmei. Aukštai kultūrai būdingas atvirumas, gebėjimas duoti ir imti, galia plėtotis, apsisvalyti ir per tai vis geriau atitikti tiesą ir žmogų.

Čia norėtume pamėginti pateikti savotišką kultūros apibrėžimą. Galėtume pasakyti: kultūra yra istoriškai išaugęs, bendruomeninis tam tikros bendruomenės gyvenimą esmingai lemiančių išvalgų bei vertybių išraiškos pavidalas. Dabar pamėginkime išsamiau apmąstyti pavienius šio apibrėžimo elementus, kad geriau suvoktume galimus kultūrų mainus, nusakomus žodžiu „įkultūrinimas“.

a) Kultūra pirmiausiai susijusi su pažinimu ir vertybėmis. Tai mėginimas suprasti pasaulį ir žmogaus egzistenciją jame, tačiau tas mėginimas nėra vien teorinis, bet palenktas pamatiniam mūsų egzistencijos interesui.

Toks supratimas turi mums parodyti, kaip įgyvendinama žmogiškoji būtis, kaip žmogus teisingai esti pasaulyje ir į jį atsiliepia, idant laimėtų sau patį save, vestų savo egzistenciją nusisiekimo ir laimės link. Šis klausimas didžiosiose kultūrose vėlgi traktuojamas ne individualistiškai, tarsi kiekvienas individas galėtų susikurti pasaulio ir gyvenimo įveikos pavyzdį. Tai padaryti jis gali tik su kitais; tad teisingo pažinimo klausimas kartu yra teisingo bendruomenės formavimo klausimas. Bendruomenė savo ruožtu yra sąlyga, lemianti individo nusisiekusio gyvenimo galimybę. Kultūra susijusi su supratimu, kuris yra praktika atveriantis pažinimas, taigi pažinimas, nuo kurio neatsiejamas vertybių, moralės matmuo. Dar turime pridurti tai, kas senajam pasauliui buvo savaiame suprantama: klausime dėl žmogaus ir pasaulio kaip pirmesnis ir iš tikrųjų pamatinis glūdi klausimas dėl dievybės. Pasaulio neįmanoma suprasti ir neįmanoma teisingai gyventi, jei klausimas dėl dievybės lieka neatsakytas. Taip,

didžiųjų kultūrų esmė yra ta, kad jos pasaulį aiškina nustatydamos santykio su tai, kas dieviška, tvarką.

b) Tad kultūra klasikine prasme apima to, kas regima, kas rodosi, peržengimą tikrųjų priešasčių linkme ir iš esmės yra vartų į tai, kas dieviška, atvėrimas. Su tuo susijęs (kaip jau matėme) kitas momentas, būtent tai, kad joje individas peržengia save ir aptinka, kad jis yra didesniame bendruomeniniame subjekte, kurio išvalgas gali tarsi pasiskolinti ir po to, žinoma, jas savo ruožtu tęsti bei toliau rutulioti. Kultūra susijusi su bendruomeniniu subjektu, įimančiu savin individo patirtis ir, priešingai, jas iš anksto formuojančiu. Bendruomeninis subjektas išlaiko ir išskleidžia individo gebą pranokstančias išvalgas, kurias galima apibūdinti kaip ikiracionalias ir antracionalias. Kultūros remiasi „protėvių“, stovėjusių arčiau dievų, išmintimi; senaisiais padavimais, turinčiais apreiškimo pobūdį, tad kylančiais ne tik iš žmogaus klausimų bei apmąstymų, bet ir iš pirmapradžio sąlyčio su visų daiktų pradų, – taigi žiniomis iš dieviškumo srities (2). Kultūros subjektą krizė išstinka tada, kai jam nebepavyksta šių antracionalių duotybių įtikinamai suderinti su nauju kritiniu pažinimu. Tada imama abejoti tų duotybių teisingumu, jos iš tiesos virsta vien įpročiu ir netenka savo gyvybinės jėgos.

c) Tai jau leidžia nuvokti dar vieną momentą: bendruomenė žengia laike į priekį, todėl kultūra susijusi su istorija. Kultūra savo kelyje skleidžiasi susitikdama su nauja tikrove ir perdirbdama naujas žinias. Ji nėra užsislendusi savyje, bet skendi laiko tėkmės, nuo kurios neatsiejami srovių susiliejimai, derinimo procesai, dinamikoje. Kultūros istoriškumas reiškia jos gebėjimą eiti toliau, o nuo to priklauso jos gebėjimas atsiverti, leisti būti susitikimo keičiamai. Tiesa, skiriamos kosminės-statinės ir istorinės kultūros. Senosios, ikiraštinės kultūros esą iš esmės išreiškiančios nekintanti kosmoso slėpinį, tuo tarpu žydų ir krikščionių kultūrinis pasaulis kelią su Dievu suvokiantis kaip istoriją ir todėl kaip pagrindinės kategorijos esantys paženklinti istorijos. Tai iš dalies teisinga, tačiau tuo pasakyta ne viskas, nes ir kosminės pakraipos kultūros kreipia į mirtį ir atgimimą, į žmogiškąją būtį kaip kelią. Kaip krikščionys pasakytume: joms būdinga adventinė dinamika, kurią dar išsamiau aptarsime (3).

Toks nedidelis mėginimas nuskaidrinti kultūros sąvokos pagrindines kategorijas padeda mums geriau suprasti galimą kultūrų sąlyčio bei jungimosi būdą. Dabar galime sakyti, jog kultūros susisaisymas su kultūrine individualybe, tam tikru kultūros subjektu lemia kultūrų daugį ir taip pat kiekvienos jų ypatingumą, būvimą daline. Priešingai, galime konstatuoti, kad jų istoriškumas, jų judėjimas su laiku ir laike apima jų atvirumą. Atskiros kultūros ne tik gyvena joms būdinga Dievo, pasaulio ir žmogaus patirtimi, bet ir savo kelyje neišvengiamai susitinka su kitais kultūros subjektais ir turi

priimti kitokių patirčių iššūkį. Priklausomai nuo kultūros subjekto uždaramo ar atvirumo, vidinio siaurumo ar platumo savosios išvalgos bei vertybės gali būti atitinkamai pagilintos ir apvalytos. Tai gali net lemti esminį ikišiolinio kultūros pavidalo pertvarkymą, kurio jokia būdu negalima laikyti prievartavimu ar susvetimėjimu. Teigiamų vaisių atveju tai galima aiškinti potencialiu visų kultūrų visuotinumu, konkrečiai besireiškiančiu kito priėmimu ir to, kas sava, keitimu. Toks procesas gali tiesiog suardyti tam tikroje kultūroje glūdintį tylų žmogaus susvetimėjimą tiesos ir savo paties atžvilgiu. Jis gali būti kultūrai gydančiomis Velykomis, šiai prisikeliant iš merdėjimo ir tampant visiškai pačia savimi.

Atsižvelgdami į tai, turėtume, tiesą sakant, kalbėti nebe apie įkultūrinimą, bet apie kultūrų susitikimą arba – jei jau reikia svetimžodžio – interkultūriškumą. Juk įkultūrinimu suponuojama, kad tarsi kultūriškai plikas tikėjimas perkeliamas į religijos atžvilgiu neutralią kultūrą, susitinkant dviem iki tol svetimiems subjektams ir dabar vienam su kitu susiliejančiam. Toks vaizdinys, pirma, yra dirbtinis ir nerealus, nes tikėjimo, atsieto nuo kultūros, nėra, lygiai kaip ir už šiuolaikinės techninės civilizacijos ribų nėra nuo religijos atsietos kultūros. Tačiau svarbiausia tai, kad neįmanoma įsivaizduoti, kaip du, kaip tokie, vienas kitam visiškai svietimi organizmai juos abu iš pradžių suluošinančioje transplantacijoje gali tapti gyvybinga visuma. Vaisingų naujų pavidalų interkultūriškumas gali duoti tik tai esant potencialiam visų kultūrų visuotinumui ir jų vidiniam atvirumui viena kitai.

Iki šiol laikėmės, taip sakant, fenomenologijos srityje, t. y. registravome, kaip kultūros veikia ir plėtojasi, ir kartu kaip esminę, pagrindinę mintį, taikytiną vienyti kreipiančiai istorijai, konstatavome potencialų visų kultūrų visuotinumą. Bet dabar kyla klausimas: kodėl taip yra? Kodėl visos kultūros, viena vertus, tėra dalinės ir todėl viena nuo kitos besiskiriančios; ir kodėl jos visos kartu yra viena kitai atviros, gebančios viena kitą apvalyti ir viena su kita susiliesti? Čia nenorėčiau leisti į pozityvistinius atsakymus, tokių, žinoma, irgi yra. Mano galva, būtent čia neįmanoma išvengti nuorodos į tai, kas metafiziška. Kultūrų susitikimas galimas, nes žmogus, nepaisant visų jo istorijos bei bendruomeninių darinių skirtingybių, yra vienas vienintelis, viena ir ta pati esybė. Ši viena esybė – žmogus savo egzistencijos gelmėje palytina pačios tiesos. Tik tai tokiu slėpiningu tiesos prisilietimu prie mūsų sielų galima paaiškinti pamatinį visų atvirumą vienas kitam ir esminius net labiausiai viena nuo kitos nutolusių kultūrų sutapimus. Tuo tarpu skirtingumas, galintis nuvesti iki užsisklendimo, pirmiausiai kyla iš žmogaus dvasios ribotumo: nė vienas žmogus neapėpia visumos, tačiau visi savo daugialypėmis išvalgomis bei formomis sudaro savotišką mozaiką, atskleidžiančią visų papildomumą vienas kito atžvilgiu: no-

rint pasiekti visumą, visiems reikia visų. Žmogus prie savo vienatinės bei vientisos esmės artinasi tik tai savo didžiųjų kultūrinių kūrinių visuma.

Žinoma, vien tokia optimistine diagnoze tenkintis negalime. Juk potencialaus kultūrų visuotinumui virsmui faktiškai nuolatos iškyla beveik neįveikiamos kliūtys. Egzistuoja ne tik bendrybės dinamika, bet ir skirtybė, pertvara, atmetantis prieštaravimas, perėjimo negalimumas, nes skiriantys vandenys per gilūs. Prieš tai kalbėjome apie žmogaus esybės vienatimumą ir Dievo sakomos tiesos lietimąsi prie jo. Dabar turime konstatuoti, kad žmoguje egzistuoja ir neigiamas veiksnys – susvetimėjimas, trukdantis pažinti ir žmones bent iš dalies atskiriantis nuo tiesos ir per tai vienas nuo kito. Šis nepaneigiamas susvetimėjimo veiksnys yra visų dėl kultūrų susitikimo dedamų didelių pastangų priežastis. Iš to taip pat išplaukia, kad neteisus ir tas, kuris žemės religijose įžiūri vien peiktiną tarnavimą stambams, ir tas, kuris religijas nori vertinti tik teigiamai, staiga užmiršdamas religijos kritiką, neseniai įdeginimą mums į sielą ne tik Feuerbacho ir Marso, bet ir tokių didžiųjų teologų kaip Karlas Barthas ir Dietrichas Bonhoefferis.

Tikėjimas ir kultūra

Taigi priėjome antrąją mūsų svarstymų dalį. Iki šiol aptarinėjome kultūros esmę ir, remdamiesi ja, kultūrų susitikimo ir susilieimo įgaunant naujus kultūrinius pavidalus sąlygas. Dabar iš teorinių pagrindų srities turime žengti į faktų sritį. Bet prieš tai dar kartą apibendrinkime esminį mūsų svarstymų rezultatą ir paklauskime: kaip dvi kultūros gali susijungti taip, kad nebūtų viena su kita sukibusios išoriškai, bet jų susitikimas taptų vidiniu praturtinimu bei apvalymu? Jas abi suartinanti terpė tegali būti bendra tiesa apie žmogų, visada susijusi su tiesa apie Dievą ir visą tikrovę. Juo kultūra žmogiškesnė, juo ji aukštesnė, juo labiau ji tiesis į tiesą, kuri jai iki šiol buvo užverta, juo labiau ji gebės tokią tiesą savin įimti ir pati būti į ją įimta. Čia išryškėja ypatinga krikščioniškojo tikėjimo savivoka. Tada, kai yra budrus ir nepaperkamas, jis suvokia, kad atskirose jo kultūrinėse apraiškose daug to, kas žmogiška, ką reikia atverti ir apvalyti. Bet kartu yra tikras, kad jis savo esme yra pačios tiesos rodymasis ir todėl – atpirkimas. Juk tikrasis žmogaus vargas – tamsa. Ji veda iš kelio mūsų veiklą ir mus tarpusavyje supriešina, nes esame nešvarūs, susvetimėję, atkirsti nuo mūsų esybės prado – Dievo. Kai save dovanojame tiesai, esame išvedami iš susvetimėjimo ir per tai iš to, kas mus skiria; į dienos šviesą iškyla bendrasis kriterijus, neprievartaujantis nė vienos kultūros, bet kreipiantis kiekvieną į jos pačios šerdį, nes kiekviena kultūra galiausiai yra tiesos lūkestis. Tai nereikia vienodinimo; priešingai, tik tada priešybė gali virsti papildomumu, nes dabar visos jos, palenktos svarbiausiam kriterijui, gali išskleisti savo būdingą vaisingumą.

Štai su kokia didžia pretenzija krikščioniškasis tikėjimas įžengė į pasaulį. Iš jo plaukia vidinė pareiga visas tautas siųsti į Jėzaus mokyklą, nes jis yra tiesa kaip asmuo ir todėl – žmogiškosios būties kelias. Dabar nesivelsime į ginčą dėl tokios pretenzijos teisėtumo, tačiau prie to, savaime suprantama, dar kartą grįšime vėliau. Pirmiau paklauskime: kokią reikšmę tai turi konkrečiam krikščioniškojo tikėjimo santykiui su pasaulio kultūromis?

Pirmiausiai turime konstatuoti: tikėjimas pats yra kultūra. Jo nėra pliko, kaip grynios religijos. Tiesiog sakydamas žmogui, kas jis yra ir kaip jis turėtų imtis įgyvendinti žmogiškąją būti, tikėjimas kuria kultūrą, yra kultūra. Tas jo žodis nėra abstraktus, jis subrandintas ilgos istorijos tėkmės ir daugialypių tarpkultūrinių procesų, kuriuose išsirutuliojo išstisęs gyvenimo pavidalas, žmogaus laikysena savo paties, artimo, pasaulio, Dievo atžvilgiu. Pats tikėjimas yra kultūra. Tai taip pat reiškia, kad jis yra atskiras subjektas – gyvenimo ir kultūros bendruomenė, kurią vadiname „Dievo tauta“. Ar dėl to tikėjimas traktuotinas kaip *vienas* kultūros subjektas tarp kitų ta prasme, kad reikėtų rinktis priklausyti jam – šiai tautai kaip kultūrinei bendruomenei – ar kitokiai tautai? Ne. Čia išryškėja tikėjimo kultūros ypatingumas ir savitumas. Nuo klasikinių kultūros subjektų, apibrėžiamų, remiantis bendros gyvenamosios srities ribomis, kaip gentis, tauta ar dar kaip nors, Dievo tauta kaip subjektas skiriasi tuo, kad egzistuoja įvairiuose kultūros subjektuose, kurie ir pavieniam krikščioniui nenustoja buvę pirmutiniu ir tiesioginiu jo kultūros subjektu. Ir būnant krikščionimi, išliekama prancūzu ar vokiečiu, amerikiečiu ar indu ir t. t. Ikkrikščioniškajame pasaulyje, taip pat aukštosiose Indijos, Kinijos, Japonijos kultūrose galioja nedaloma kultūros subjekto tapatybė. Dviguba priklausomybė paprastai negalima, išskyrus budizmą, kuris su kitais kultūros subjektais gali susijungti kaip jų vidinis matmuo. Tačiau kaip visiškai nuoseklus toks susidvejinimas atsiranda tik krikščionybėje, žmogui tada gyvenant dviejuose kultūros subjektuose – savo istoriniame ir naujajame tikėjimo, kur jie abu susitinka ir vienas į kitą išsismelkia. Toks sambūvis niekada netaps visiškai užbaigta sinteze, nes apima būtinybę nepaliaujamai darbuotis sutaukinimo ir apvalymo labui. Nuolatos būtina mokytis įžengti į visumą, į visuotinę, kuri yra ne empirinė tauta, bet būtent Dievo tauta – visų žmonių erdvė. Nuolatos būtina, priešingai, šią bendrąbę įtraukti į tai, kas sava, ir išgyventi ar iškentėti ją konkrečioje istorijos vietoje.

Iš to, kas pasakyta, išplaukia kai kas svarbaus. Galima pamanyti, kad kultūra yra kiekvieno atskiro istorijos subjekto (Vokietijos, Prancūzijos, Amerikos ir t. t.) dalykas, tuo tarpu tikėjimas tikrai ieško kultūrinės raiškos. Atskiros kultūros neva tik ir suteikiančios jam, taip sakant, savo kultūrinį kūną. Tada tikėjimas turėtų būti gyvas vien pasiskolintomis kultūromis, kurios kar-

tu jam vis dėlto liktų išorinės ir galėtų būti vėl nusi-mestos. Bet pirmiausiai tam tikra pasiskolinta kultūros forma nėra kiek nerūpėtų gyvenančiam kitoje. Visuotinumasis galiausiai tebutų fiktyvus. Toks mąstymas iš esmės yra manichėjiškas: jis pažemina kultūrą paversdamas ją gryna, pakeičiama, o tikėjimą išsklaido grynėje ir galiausiai su tikrove nieko bendra neturinčioje dvasioje. Toks požiūris būdingas laikotarpio po Apšvietos dvasinei laikysenai. Kultūra išstremiama į gryną formalybę, religija – į pliko jausmo ar grynios minties neišreiškiamybę. Taip pašalinama vaisinga įtampa, kurią keltų dviejų subjektų, kaip tokių, sambūvis. Jei kultūra yra daugiau negu vien forma ar vien estetika, jei ji veikiau yra vertybių tvarka istoriniame gyvenimo pavidale ir negali nusigręžti nuo dievybės klausimo, tai tada negalima išvengti to, kad Bažnyčia tikintiesiems yra savitas kultūros subjektas. Šis kultūros subjektas, kuris yra Bažnyčia, Dievo tauta, net atskirų tautų, regis, visiško nukrikščionėjimo laikais, kokių, kaip manoma, būta Europoje, nėra su vienu iš šių atskirų istorinių subjektų nesutampa, bet išlaiko jam būdingą visa aprėpiantį pavidalą ir būtent todėl yra reikšmingas.

Jei taip, tada, tikėjimui ir jo kultūrai susitinkant su kokia nors jam iki tol svetima kultūra, šios dviejų kultūros subjektų dvejbė negalima stengtis panaikinti visiškai ištirpdant vieną kitame. Klaida būtų ir atsisakyti savo kultūrinio paveldo konkretaus žmogiško atspalvio neturinčios krikščionybės naudai, ir prarasti tikėjimo savitą kultūrinį veidą naujoje kultūroje. Vaisinga įtampa, būtent ji atnaujina tikėjimą ir gydo kultūrą. Todėl absurdiška būtų siūlyti ir, taip sakant, ikikultūrinę arba nukultūrintą krikščionybę, kuri, netekusi savo istorinės jėgos, būtų tik tuščias idėjų rinkinys. Nevalia užmiršti, jog jau Naujajame Testamente matomas krikščionybėje glūdintis tam tikros kultūros visos istorijos vaisius, priėmimo ir atmetimo, susitikimo ir keitimo istorija. Joje saugoma Izraelio tikėjimo istorija atrado savo pavidalą galynėdamasi su egiptiečių, he-titų, šumerų, babiloniečių, persų, graikų kultūromis. Visos šios kultūros kartu buvo religijos, visa apimančios istorinės gyvenimo formos, kurios, Dievui ir jo didiesiems pranašams galynėjantis su Izraeliu, buvo skausmingai perimtos ir perkeistos, idant vienatinio Dievo apreiškimo naujybei tarnautų kaip vis tyresnis indas, bet kartu tos kultūros būtent tokiu būdu ir išli-ko. Jos jau seniai būtų nugrimzdusios į praeitį, jei Biblijos tikėjime, apvalytos ir sutaurintos, nebūtų išlikusios dabartimi. Tiesa, Izraelio tikėjimo istorija prasideda Abraomo pašaukimu: „Eik iš savo gimtojo krašto, savo tėvo namų“ (*Pr* 12, 1), ryšių su tam tikra kultūra nutraukimu. Toks ryšių su savo priešistore nutraukimas, toks iškeliamas visada ženklins tikėjimo istorijos naujos valandos pradžią. Tačiau tokia nauja pradžia po to atsiskleidžia kaip gydymo galia, sukurianti naują centrą ir gebanti patraukti prie savęs visa, kas tikrai atitinka žmogų, tikrai atitinka Dievą. „O aš, kai

būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie savęs“ (Jn 12, 32) – šie išaukštinto Viešpaties žodžiai irgi tinka šiam kontekstui: kryžius pirmiausiai yra ryšių nutraukimas, buvimas išstumtam iš žemės į išaukštintojo būvį, tačiau būtent taip jis tampa nauju, į viršų traukiančiu gravitaciniu pasaulio istorijos tašku, atskirtųjų surinkimu.

Kas stoja į Bažnyčią, tas turi suvokti, kad stoja į savitą kultūros subjektą, kuriam būdingas savitas istorijos tėkmėje išaugęs, įvairiasluoksnis interkultūriškumas. Be tam tikro išėjimo, be gyvenimo pervartos visose jo srityse krikščionimi tapti neįmanoma. Tikėjimas nėra privatus kelias pas Dievą; jis įveda į Dievo tautą ir jos istoriją. Dievas pats susisaistė su tam tikra viena istorija, kuri dabar yra jo paties ir kurios mes negalime padėti į šalį. Kristus išlieka žmogumi, išlaiko kūną amžinybėje; tačiau buvimas žmogumi ir buvimas kūnu apima istoriją ir kultūrą, būtent šią visiškai konkrečią istoriją su jos kultūra, patinka tai mums ar ne. Įsikūnijimo vyksmo negalime panorėję pakartoti ta prasme, kad iš Kristaus negalime, taip sakant, vis atimti jo kūną ir vietoj jo pasiūlyti jam kitą. Kristus lieka pats savimi, taip pat savo kūnu. Tačiau jis mus prie savęs traukia. Tai reiškia: kadangi Dievo tauta nėra paskiras kultūrinis darinys, bet suburta iš visų tautų, vietą joje taip pat atranda pirmoji, iš lūžio prisikelti tapatybė; maža to, ji tiesiog būtina, norint leisti Kristaus, *Logos*, įsikūnijimui pasiekti pilnatvę. Daugelio subjektų įtampa vienatiniame subjekte neatsiejama nuo neužbaigtos Sūnaus įsikūnijimo dramos. Ji yra tikroji vidinė istorijos dinamika ir, žinoma, kartu visada paženklinta kryžiaus, t. y. jai visados tenka grumtis su priešinga gravitacine trauka – potraukiu užsідaryti ir atmesti.

Tikėjimas, religija ir kultūra techniniame pasaulyje

Visa tai tiesa, jei Jėzus iš Nazareto tikrai yra žmogumi tapusi istorijos prasmė, *logos*, pačios tiesos rodymasis. Tad aišku, kad ši tiesa yra atvira erdvė, kurioje visi gali susitikti vienas su kitu, niekam neprarandant nė kiek savo vertės ir orumo. Būtent čia šiandien prasideda kritika. Teigti, jog kokios nors religijos konkrečios tikėjimo ištarnos yra tiesa, šiandien atrodo ne tik arogantiška, bet ir tamsybiška. Hansas Kelsenas taikliai išreiškė mūsų epochos dvasią, kaip vienintelę tinkamą laikyseną žmonijos didžiųjų dorovinių bei moralinių problemų atžvilgiu formuojant valstybinę bendruomenę nurodydamas Piloto klausimą „Kas yra tiesa?“. Tiesą, pasak jo, daugumos sprendimas pakeičiąs būtent todėl, kad tiesos kaip visiems saistomai prieinamo dydžio nėra (4). Taip kultūrų daugis tampa visų jų reliatyvumo patvirtinimu. Kultūra priešpriešinama tiesai. Toks reliatyvizmas, kaip pamatinė apsišvietusio žmogaus jausena šiandien išsiskverbęs net į teologiją, yra didžiausia mūsų laikų problema. Dėl to tiesa šiandien taip pat keičiama praktika, taip perstumiant reli-

gijų ašį: to, kas teisinga, nežinome, tačiau tai, ką turime daryti, žinome – kurti geresnę visuomenę, „karalystę“, kaip mėgstama sakyti vartojant iš Biblijos pasiskolintą ir pasaulietinei utopijai taikomą žodį. Ekleziocentrizmas, kristocentrizmas, teocentrizmas – visa tai dabar atrodo pasenę ir pralenkta regnocentrizmo, dėmesio telkimo į karalystę kaip bendrą religijų užduotį, reikalaujančią jų susitikimo tikrai šiuo aspektu ir laikantis tikrai šio kriterijaus (5). Taigi nebėra pagrindo stengtis suartinti jas jų šerdies, jų dorovinių bei religinių nurodymų lygmeniu; jos veikiau iš pagrindų pertvarkomos į priemones ateičiai kurti, o tokia užduotis buvo joms iki tol svetima ir jų turinius galiausiai paverčia beprasmybėmis.

Tačiau reliatyvizmo dogmos poveikis sklinda ir kita kryptimi: per misiją konkrečiai reikštas krikščioniškasis visuotinumasis nebėra privalomas visiems skirto gėrio, būtent tiesos ir meilės, perteikimas; tokia misija tampa pliku arogantiškumu, būdingu pranašesne save laikančiai kultūrai, gėdingai sutrypusiai daug religinių kultūrų ir taip iš tautų atėmusiai tai, ką jos turėjo geriausia, tai, kas joms sava. Iš čia – imperatyvas: grąžinkite mums mūsų religijas kaip teisėtus kelius, kuriais atskiros tautos ateina pas Dievą, o Dievas – pas jas; nelieskite religijų, kurios dar tebėra gyvos! Ar toks reikalavimas pagrįstas? Bet kuriuo atveju kultūrų bei religijų srityje jis turėtų parodyti reliatyvizmo dogmos prasmę arba absurdiškumą (6).

Keliant tokius reikalavimus, bent derėtų atidžiai pažvelgti į atskiras religijas ir pasverti, ar jas iš tiesų pageidautina atkurti. Prisiminus, pavyzdžiui, jog, šventinant actekų perstatytą pagrindinę šventyklą 1487 m., ant Tenochtitlano (actekų sostinė Meksikos kalnų slėnyje) altorių Saulės dievui per keturias dienas kukliausiais skaičiavimais buvo paaukota 20 tūkst. žmonių, būtų sunku reikalauti atkurti šią religiją (7). Dievo įsakyti buvo ir karai, duodavę belaisvių aukojimui. Žemės ir vegetacijos dievams actekai „atnašaudavo vyrus ir moteris, kuriems dažniausiai būdavo nulupama oda“; nykštukiniams lietaus dievams būdavo aukojami maži vaikai, juos nuskandindavo šaltiniuose, akivaruose ir tam tikrose Tetzococo ežero vietose. Būta ritualų, susijusių su žmonių kankinimu. Visa tai, pasak W. Krickebergo, kilo ne iš kokio nors įgimto „polinkio į žiaurumą“, bet iš fanatiško tikėjimo žmogaus pareiga taip rūpintis tolesniu pasaulio egzistavimu (8). Tai, žinoma, kraštutinis pavyzdys, tačiau jis vis dėlto rodo, jog visų religijų negalima beatodairiškai laikyti Dievo keliais pas žmogų ir žmogaus – pas Dievą.

Tačiau imkimės klausimo dar esmingiau. Ar galima religijas apskritai palikti tokias, kokios jos yra, taip sakant, sustabdyti jų istoriją? Akivaizdu, jog žmonių negalima paskelbti savotišku religiniu ir kultūriniu draustiniu, į kurį Naujieji laikai neturėtų teisės įkelti kojos. Tokie mėginimai ne tik žemina orumą ir galiau-

siai rodo panieką žmogui, jie taip pat visiškai nerealiūs. Kultūrų susitikimas ir atskirų istorinių erdvių laipsniškas susijungimas į vieną vienintelę bendrą žmonių istoriją remiasi pačia žmogaus esme. Taip pat nevalia pačiam naudotis techninės civilizacijos galimybėmis, o kitam tuo pat metu piršti savo paties romantišią svajonę apie ikitechninį pasaulį. Juk šiandien, matyt, iš tikrųjų niekas neabejoja ne tik tuo, kad Naujųjų laikų civilizacijos plitimas faktiškai nesulaikomas, bet ir tuo, jog teisingumas reikalauja civilizacijos priemonės pasiūlyti jos dar nepaliesiems kultūroms. Kad tai daryti reikia atsargiau bei labiau paisant šių žmonių tradicijų, jau kita šneka. Blogybė yra ne techninių galimybių išplėtimas kaip toks, bet šviečiamasis arogantiškumas, dėl kurio dažnai būdavo trypiamos išaugusios struktūros ir mindžiojamos žmonių sielos, jų religines bei etines tradicijas nerūpestingai nustumiant į šalį. Dvasinių šaknų sunaikinimas ir tai lydintis bendruomeninės sąrangos suardymas neabejotinai yra pagrindinė priežastis, kodėl plėtrai skirta parama iki šiol tik labai retais atvejais davė teigiamų rezultatų. Manyta, jog užtenka plėtoti tik techninį mokėjimą; į tai, kad žmogui reikia tradicijų, iš vidaus remiančių vertybių, nekreipta ir vis dar nekreipiama dėmesio.

Bet dabar būtų galima paklausti: ar nereikėtų techniką perteikti atsargiai, o religijas palikti ramybeje? Vis dėlto ši iš pirmo žvilgsnio tokia suprantama mintis veda į aklavietę. Juk neįmanoma visiškai kitokioje aplinkoje išaugusių religijų, kaip tokių, užkonservuoti, uždaryti savotiškame religiniame draustinyje ir kartu pridurti šalia jų techninį pasaulėvaizdį. Techninė civilizacija iš tikro nėra religiška ir morališkai neutrali, nors ir manosi tokia esanti. Ji keičia kriterijus bei elgsenas. Ji iš pagrindų keičia pasaulio aiškinimą. Religinis kosmosas neišvengiamai išjudinamas. Naujų egzistencijos galimybių atėjimas kaip žemės drebinimas sukrečia dvasinio kraštovaizdžio pamatus. Vis dažniau krikščioniškojo tikėjimo, kaip Europos kultūrinio paveldo, nusikratoma savojo autentiškumo naudai, tačiau technika, nors ir ne mažiau vakarietiška, godžiai perimama ir naudojama. Toks vakarietiškojo paveldo dalijimas į tai, kas naudinga ir kas priimtina, ir į tai, kas svetima ir ko atsakytina, senųjų kultūrų būtent ir neišgelbsti. Mat dabar aiškėja, jog tai, kas senosiose religijose yra iškilu bei kreipia į priekį, sakyčiau, jų adventinis matmuo, žlunga, nes atrodo nesuderinama su naujomis žiniomis apie pasaulį bei žmogų ir netenka pastarojo dėmesio, tuo tarpu tai, kas plačiausia šio žodžio prasme yra magiška, visa, kas žada galią pasauliui, išlieka ir ima esmingai lemti gyvenimą. Atskirtos nuo to, kas jose geriausia, ir išlaikiosios vien tai, kas kėlė joms grėsmę, religijos praranda savo kilnumą. Tai puikiai galima pailustruoti *voodoo* pavyzdžiu. Savo pradine forma ši religija galiausiai yra mirties ir prisikėlimo paženklinta Velykų slėpinio nuovoka; jos esminę sąrangą lemia įvesdinimas į žmogiškąją būtiną vyro ir moters vestuvės, nuodėmių atleidimas – visa

tai pagrindiniai didieji sakramentiniai pavidalai (9). Tačiau šiai mitologinei formai reikia naujo racionalaus perteikimo, naujo centro, kurio *voodoo* pati negali sau suteikti. Savo istorijos valandoje ji tiesėsi į tai, kas dar nežinoma. Tačiau kur technika ir *voodoo* tiesiogiai susiduria, šis priekinis rodantis mostas sudūžta ir belieka maginis potencialas, dabar kaip neracionalus šalutinis pasaulis prisišliejantis prie techninio pasaulio bei jo vienpusiško racionalumo. Vis daugiau europiečių, kurių krikščioniškasis tikėjimas sudūžta, metasi prie tokių iracionalių jėgų, ir taip prasideda tikrasis supagonėjimas – žmogaus atskirtumas nuo Dievo; žmogus beieško įvairių galios sistemų, taip griaudamas save ir pasaulį. Bet toks kultūrų susitikimo būdas, kai racionalumas ir neracionalumas fatališkai susijungia, nėra teisingas, tai iš esmės ne-susitikimas. Istorikai judančiame pasaulyje religijos negali tiesiog likti tokios, kokios buvo ar yra. Tuo tarpu krikščioniškasis tikėjimas, apimantis visą didį religijų paveldą ir kartu atveriantis jį *logos*, tikrajam protui, galėtų suteikti jų giliausiajai esmei naujo tvarumo ir kartu padaryti galimą autentišką techninio racionalumo ir religijos sintezę, kurią įgyvendinti įmanoma ne bėgant į iracionalybę, bet tiksliai atskleidžiant protui jo paties iškilumą bei platumą.

Tai didžios dabartinio istorijos akimirksnio užduotys. Krikščioniškoji misija neabejotinai turėtų daug giliau suprasti bei priimti religijas negu iki šiol, tačiau ir religijoms, kad tolesniame savo gyvavime išlaikytų tai, kas geriausia, būtina pripažinti savo pačių adventinį pobūdį, kreipiantį jas į priekį, į Kristų. Jei, šia prasme ieškodami tarpkultūrinių pėdsakų, siekiame vienos bendros tiesos, nelauktai pasirodys, jog krikščionybė turi daugiau bendra su senosiomis žmonių kultūromis nei su reliatyvistiniu racionalistiniu pasauliu, išsilaisvinusiu iš pagrindinių atraminių žmonių išvalgų ir palikusiu žmogų prasmės tuštumoje, kuri gresia tapti jam mirtina, jei jis laiku nesulauks atsakymo. Juk visose kultūrose žinoma apie žmogaus nukreiptumą į Dievą ir amžinybę; žinoma apie nuodėmę, atgailą ir atleidimą; žinoma apie bendrystę su Dievu ir amžinąjį gyvenimą ir galiausiai žinomi pagrindiniai doroviniai Dekaloge suformuluoti nuostatai. Patvirtinamas ne reliatyvizmas, bet žmogiškosios būties vienumas bei tiesos, didesnės už mus, prisilietimas prie visų.

Tekstas buvo perskaitytas 1992 m. Zolcburgo akademinio savaitinio metu, 1993 m. per Tikėjimo mokymo kongregacijos susitikimą su Azijos vyskupų konferencijų tikėjimo komisijomis Honkonge.

Nuorodos

(1) L. Boff. *I cinquecento anni della conquista dell'America Latina: Un „vendredi santo“ che dura ancora oggi*; cituojama re-

miantis žinių agentūros „Adista“ 1992 m. sausio 25 d. išplatinata itališkąją teksto versiją.

(2) Plg. J. Pieper. *Überlieferung. Begriff und Anspruch*. München 1970; J. Pieper. *Über die platonischen Mythen*. München 1965.

(3) Iki krikščioniškojoje „pagonijoje“ aptinkamo adventiškuo mo sąvoką ypač aiškiai išskėlė Th. Haeckeris; plg. Th. Haecker. *Vergil. Vater des Abendlandes*. Leipzig 1931; naujas leidimas: München 1947.

(4) Plg. V. Possenti. *La società liberali al bivio. Lineamenti di filosofia della società*. Marietti 1991, 315–345, ypač 345.

(5) Plg. J. Dupuis. „*The Kingdom of God and World Religions*“, in: *Vidyajyoti, Journal of theological reflection* 51 (1987), 530–544.

(6) Labai reikšmingas šiam klausimui yra Chr. Gnilkos straipsnis: „*La conversione della culture antica vista dai Padri della chiesa*“ (in: *Cristianesimo nella storia* II, 1990, 593–615), kuriame iškultūrinimo klausimu atskleidžiamos pagrindinės Bažnyčios tėvų išvalgos galynėjantis su vėlyvosios Antikos reliatyvizmu. Tampa aišku, jog šiandienis reliatyvizmas tėra sugrįžimas prie vėlyvajai Antikai būdingos religijos teorijos. Ši atsispindi, pvz., Minucijaus Felikso (apie 200 m.) dialoge *Oktavijus*, kur pokalbio partneris pagonis sako, jog žmogaus egzistencijoje visa netikra, veikiau tikėtina negu teisinga, todėl būtina laikytis senųjų religinių tradicijų. Krikščionys ironiškai vadinami „tiesos prievaizdais“ (*antistites veritatis*). Šio tiesos nežinojimu pagrįsto religinio pliuralizmo klasikinė formuluotė aptinkama garsiajame Simacho (+) memorandumė: *uno itinere non potest perveniri as tam grande secretum* (tokios didelės paslapties neįmanoma pasiekti tik vienu keliu). Julijonas Atsimitėlis vadovaujasi ta pačia filosofija ir pabrėžia, jog būtina paisyti nacionalinių kultūrų bei gyvenamųjų skirtingumo ir todėl dievybių bei religijų daugio. Jo pagrindinį priekaištą krikščionybei ir vienintelę prieštarą judaizmui sudaro „ne“ pirmajam įsakymui: monoteizmas, dievų atsisakymas jis laiko krikščionių ir žydų religijos gimtąja nuodėme. Krikščionys šiai daugelio kelių teorijai priešpriešina mokymą apie du kelius (*Mt 7, 13*): kelią i išganyką ir kelią į pražūtį; pagoniškų religijų siūloma kelių daugybė iš tikrųjų tėra vienas kelias – platus kelias, apie kurį kalbama Evangelijoje. Gnilka tada parodo, kaip labai sąmoningai tėvai kalba apie kultūrų atsivertimą; atsivertimas, pasak jų, yra perkeitimas, ne griovimas. Kaip perkeitimas, jis visada apima ir išlaikymą – mintis po to konkrečiai išplėtojama taikant tai elgesiui su šventyklomis bei dievų atvaizdais, kalbos ir mąstymo atnaujinimui ir tęstinumui. Išsamiau ir plačiau Chr. Gnilka visą šią problematiką išdėstė savo knygoje: *Chresis. Die Methode der Kirchenväter im Umgang mit der antiken Kultur*. Bd 2. *Kultur und Conversion*. Basel 1993.

(7) Plg. W. Krickeberg, H. Trimborn, W. Müller, O. Zerries. *Die Religionen des alten Amerika*. Stuttgart 1961, 49.

(8) Ten pat, 50 ir t.

(9) plg. B. Adoukonou. *Jalons pour une théologie africaine. Essai d'une herméneutique chrétienne du Vodun dahoméen*. Paris–Namur 1980; Y. K. Bamunoba, B. Adoukonou. *La mort dans la vie africaine*. Unesco, Paris 1979.

Kardinolas Christoph Schönborn

Dar kartą: „Sukūrimas ir evoliucija“

Devintoji katechezė iš serijos „Kūrimas ir evoliucija“

Prieš dvidešimt metų Romoje, vadovaujant kardinolui Ratzingeriui, vyko simpoziumas „Evoliucionizmas ir krikščionybė“. Ten, tuo metu būdamas dar profesorius Friburge, skaičiau pranešimą, kurį pavadinau: „Katechezė apie sukūrimą ir evoliucijos teoriją. Nuo pilietinės taikos prie konstruktyvaus konflikto“ („*Schöpfungskatechese und Evolutionstheorie. Vom Burgfrieden zum konstruktiven Konflikt*“). In: R. Spaemann u. a. [Hrsg.]. *Evolutionismus und Christentum*. Weinheim 1986, 91–116). Laikraštis *Frankfurter Allgemeine Zeitung* aptarė simpoziumo darbų tomą (FAZ, 1987 02 13, 11) straipsnyje „Pilietinė taika baigėsi“ („*Der Burgfrieden ist zu Ende*“). Žvilgsnis į kelis praėjusius mėnesius tokį konstatavimą patvirtina. Visur karštai diskutuojama evoliucijos teorijos ir tikėjimo sukūrimu santykio klausimu. Dėl to gali tik džiaugtis. Abiem pusėms būtų žalingiau, jei šioje srityje nieko nevyktų. Pasak seno principo, „tai visiems rūpi ir turi būti visų aptarinėjama“.

Kertinis klausimas: ar pasaulis prasmingas?

Nieko mums nėra svarbiau už pirmąjį žmogaus klausimą, iš kur jis ir kur link eina, ar gyvenimas prasmingas. Jį tenka kelti kiekvienam žmogui, jei jis nori, kad gyvenimas būtų tikrai žmogiškas.

Ar įmanoma į tai rasti atsakymą? Iš kur atsakymas galėtų ateiti? Kokie galėtų būti kriterijai siūlomam atsakymui patikrinti? Kaip nustatyti, ar atsakymas padeda tinkamai orientuoti savo ir bendruomenės gyvenimą? Kitaip tariant: kokie, pavyzdžiui, kriterijai gali leisti mums užimti etiškai pagrindžiamą poziciją karštoje diskusijoje dėl embrioninių kamieninių ląstelių (= embrionus naudojančių tyrimų)?

Kertinis klausimas, nuo kurio priklauso atsakymas, iš esmės buvo praėjusių metų tema: ar pasaulis, kuriame gyvenime, ar mūsų gyvenimas šiame pasaulyje prasmingas? Prasminga yra tik tai, kas turi tikslą. Be proto nėra jokios krypties, jokio plano, jokio *design*.

Kardinolas Ratzingeris knygoje-interviu „Dievas ir pasaulis“ (*Gott und die Welt*. Freiburg/Br. 2000, p. 119) yra pasakęs: „Krikščioniškasis pasaulio išsivaizdavimas yra toks: pasaulis atsirado per labai sudėtingą evoliucijos procesą, tačiau savo giliausia esybe vis dėlto kyla iš Logos. Šiuo požiūriu jame glūdi protas“.

Mokslą ir religiją sieja protas

Apie protą kalbama atmetant teiginį apie gryną atsitiktinumą ir todėl beprasmiškumą. Omenyje turimas

mokslo, proto ir tikėjimo santykio gilesnis apmąstymas. Visomis šiomis katechezėmis man visada rūpėjo atskleisti proto kaip tarpininko vaidmenį. Šiandienis konfliktas dažnai apribojamas mokslo ir religijos sankirta. Iš tiesų čia iš esmės kalbama apie abiejų „jungiamąją grandį“ – apie protą.

Būtent protas gamtoje mato *design*, kryptingumą, planą bei siekį ir ižiūri to vis daugiau. Juo daugiau įstengiamie pažinti, juo platesnis, išsamesnis tampa mūsų gyvybės procesų pažinimas – juo didesnė, mano nuomone, turėtų būti nuostaba, juo abejotinesnės kalbos apie atsitiktinumą, juo neprotingiau visa tai kildinti, kaip sakiau laikraštyje *New York Times*, iš „betikslis, nesuplanuoto atsitiktinių pokyčių ir natūraliosios atrankos proceso“.

Benediktinas ir mokslo istorikas Stanley Jaki kartą pasakė, jog keista jau tai, kad yra „darvinistų“, visą savo mokslinę karjerą aukojančių tikslui įrodyti, kad nėra jokio tikslo (*The Road of Science and the Ways of God*. Edinburgh 1978, 281).

Ar evoliucijos teorija sugriovė tikslingumą, kryptingumą? Jaki aštriu, ironišku tonu pareiškia: „Didžiausia problema, keliamą šio teiginio, yra štai kas: tariamai betikslis evoliucijos procesas pagimdė būtybę, žmogų, kuris veikia turėdamas tikslą. Net patys evoliucininkai tikslą neigia tikslu; jų tikslas yra skatinti materializmą, o tai tikrai nėra joks mokslas, bet antimetafizika“ („*Non-Darwinian Darwinism*“ . In: R. Pascual [ed.]. *L'Evolutione: Croce di scienza, filosofia e teologia*. Rom 2005, 44). „*Omne agens agit propter finem*“ („Visa, kas veikia, veikia dėl tikslo“), – taip skamba vienas iš klasikinės metafizikos nuo Aristotelio iki Tomo principų (plg. *STh* II-II, 1, 2; I, 44, 4).

Klausimas dėl *intelligent design* yra visiškai teisėtas

Dar kartą: teisėta ir metodiškai pateisinama iš tam tikro požiūrio į gamtą pašalinti klausimą „Kokiu tikslu?“, tikslingumo paiešką. Neteisėta, maža to, neprotinga iš to daryti išvadą, jog jokio tikslingumo nėra.

Intelligent design temai atsidedusios amerikiečių mokslininkų grupės agresyvus puldinėjimas neturi nieko bendra su mokslu. Jų metodinį pagrindą galima kritikuoti. Tačiau klausimas dėl gyvojoje gamtoje akivaizdaus *intelligent design* kilmės yra visiškai teisėtas, maža to, žmogui ir jo protui prideramas klausimas. Atsakymo į tai iš griežtai pagal gamtamokslinius metodus atliekamų tyrimų nelauktina, tačiau šio klausimo žmogus kaip klausianti, besistebinti, mąstanti būtybė išvengt negali!

Joachimas Illiesas taip apie šitai rašo: „Gamtamoksliskai neįmanoma įrodyti nei už daiktų glūdinčios prasmingos tvarkos, nei betikslis atsitiktinumo. Biologija,

juo didesnę pažangą ji daro, suvokia, kad jos tyrimų lauke atsakymo į klausimą dėl evoliucijos galutinės priežasties surasti neįmanoma“ (*Biologie und Menschenbild*. 1975, 19 ir t.).

Kur tada jį galima rasti? Apie tai pirmiausiai ir kalbėsime šioje baigiamojoje katechezėje. Savo čia siūlomą tezę norėčiau perteikti Joachimo Illieso metafora, dviejų laiptų, Darvino ir Jokūbo, įvaizdžiu (*Schöpfung oder Evolution. Ein Naturwissenschaftler zur Menschenwerdung*. Zürich 1979, 104). Šiuo įvaizdžiu simbolizuojamas kylantis evoliucijos judėjimas ir iš Dievo besileidžiantis kuriančiosios Dvasios judėjimas. Dvi kryptys, du judėjimai, leidžiantys kažkiek išvysti visumą, kai iš akių neišleidžiama nei viena, nei kita. Tai, kad abiejų judėjimų centras, prasmė ir vidinis tikslas yra Kristus, dar kartą aptarsime pabaigoje (plg. 7 katechezę).

Du požiūriai – dvi istorijos

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje tarp elgesio tyrėjo bei Nobelio premijos laureato Konrado Lorenzo ir koncentracijos stovyklą išgyvenusio Sigmundo Freudo mokinio bei logoterapijos steigėjo Viktoro Franklio įvyko pokalbis. Štai ką apie tai pasakoja pats Franklis: „Daugeliui teigiant, kad visa evoliucija tėra atsitiktinumai, kad ji yra vien atsitiktiniai įvykiai be jokio prasminio sąryšio, tarsi mutacijos, kad nėra jokios teleologijos (kryptingumo), vis dėlto turime klausiti, ar šis biologijos lygmuo neišvengiamai vienintelis, iš kurio turime žvelgti į tikrovę. O gal šis biologinio požiūrio lygmuo tėra vienas iš kelių ir, pavyzdžiui, jo atžvilgiu „vertikaliai“ egzistuoja dar vienas lygmuo? Ir ar negali būti, kad šiame kitame lygmenyje, šioje koordinacijų sistemoje, visiškai tinka mintis, linija, jungianti taškus, kurie vien horizontaliame (būtent atsitiktinumo) lygmenyje atrodo nesusiję? Taip žvelgiant (įtraukus šį vertikalų lygmenį), teleologija (prasminis ryšys ir kryptingumas) gali slypėti ir anapus mutacijų“.

„Iš Konrado Lorenzo nelaukiu, – toliau tęsė Franklis, – kad jis dabar į šią sritį panirtų ir tada pasakytų: taip, tikrai toks kryptingumas, tokia prasmė yra. Tačiau, tikiuosi, jis primygtinai nesilaikys to, kad neišvengiamai tėra vien tik horizontalaus lygmens požiūris. Anuomet Konradui Lorenzui pasakiau: žinote, jei Jūs tiesiog pripažintumėte, jog iš principo įmanoma, kad – kitame negu biologinis lygmuo – vis dėlto egzistuotų teleologija, prasminis sąryšis, prasminė kryptis, nusipelnytumėte antrą Nobelio premiją – Nobelio premiją už išmintį. Mat išmintis yra mokslas plius savo ribų suvokimas“ (Viktor E. Frankl. *Altes Ethos – Neues Tabu*. 1974). (Šį dialogą cituoju iš nedidelės knygelės, kurią visiems, ypač jaunesniems skaitytojams, nuoširdžiai rekomenduoju; joje puikiai aptariama daug klausimų, kurie buvo šių katechezų tema: Peter Blank. *Alles Zufall? Naive Fragen zur Evolution*. Augsburg 2006, 75 ir t.)

Du požiūriai – *de facto* dažnai laikomi kaip vienas kitą šalinantys, vienas su kitu besigalynėjantys požiūriai, Jungtinėse Valstijose prieita net iki teismo procesų, sulaukiančių didžiulio atgarsio žiniasklaidoje. Galbūt, kad būtų aiškiau, čia reikėtų kalbėti ne apie du požiūrius, bet apie dvi viena su kita besivaržančias istorijas.

Darvinizmas tapo alternatyvia kūrinių istorija

Šimtmečius buvo pasakojama tokia kūrinių istorija, kokia pateikta Biblijoje. Žmonės laikė save dalimi didelės su Adomu ir Ieva prasidėjusios istorijos, kuriai pagrindą padėjo Kūrėjo šešių dienų darbas. Pasaulis buvęs sukurtas prieš 6 tūkst. metų; dar ir šiandien žydų tauta metus skaičiuoja „nuo pasaulio sukūrimo“. Pagal žydų kalendorių šiandien gyvename 5766 metais nuo pasaulio įsteigimo. Tai, kad, atskleidžiant Visatos platybes, Žemės raidą, šiai istorijai radosi vis stipresnis konkurentas, nestebėtina. „Mokslinė“ pasaulio istorija vis labiau keitė biblinę, darė šią mitiniu pasakojimu. Tačiau aštriai konkuruoti imta tik pasirodžius darvinistinei gyvybės istorijai. Darvinizmas tapo alternatyvia kūrinių istorija, kuriai nebereikėjo Kūrėjo ir kuri, palyginti su bibline istorija, turėjo nenusakomai patrauklią, viską nušviečiančią moksliskumo aureolę.

Turime aiškiai suvokti, kad evoliucija šiandien visur pristatoma kaip galiojanti istorija. Kaip istorija ji vyrauja mokykliniuose vadovėliuose, žiniasklaidoje, viešuosiuose debatuose ir net reklamoje, karikatūrose ir t. t. Ir ji pasakojama su pretenzija pasakyti, kaip visa buvo iš tikrųjų. Bibliniam pasakojimui paliekama geriausiu atveju siaura erdvė pasakyti ką nors apie žmogaus gyvenimo prasmę. Istorijos požiūriu tai, kas parašyta pirmuose trijuose Biblijos skyriuose, yra mitas. Tokia šiandien dvasinė „sinoptinė situacija“: kas laikosi mokslinio pasaulėvaizdžio, tam pasaulio istorija, tikroji istorija, yra evoliucinistinis pasakojimas. Kita, biblinė, istorija geriausiu atveju tėra gražus mitas.

Biblinė ir mokslinė istorija pasakojamos toliau

Tačiau abi istorijos pasakojamos toliau. Biblinė – pamaldose (pavyzdžiui, Velyknakčio liturgijoje!), tikybos pamokose (dažniausiai nenoromis ir daug ką kompromisiškai užtušuojant) ar koncertų salėse, grojant Haydną. Visur kitur pasakojama „mokslinė“ istorija, maža to, ji įtraukiama ir į tikybos pamokas, nes būtent to moko „mokslas“. Neišvengiamai kyla klausimas, pirmiausiai jauniems žmonėms, nes jiems apskritai kyla klausimų: kuri iš abiejų istorijų teisinga? Atsakymas dažniausiai visiškai aiškus: mokslinė! Kaip dar kitaip galėtų būti? Juk ji pateikiama kaip jau „seniai moksliskai įrodyta“.

Bet kaip tada paaiškinti, kad nuo Darwino „*Origin of Species*“ paskelbimo moksliniai debatai niekada nesiliovė? Kaip ir anksčiau, „Darwino istorijai“ adresuotų

klausimų kyla daugybei žmonių, kurių negali įtarti fundamentalizmu. Lieka tiek daug atvirų klausimų, kad galima tik stebėtis, su koku raiškumu, su kokia savikliova pasakojama „darvinistinė istorija“.

Griežtai moksliniai evoliucijos tyrimai, galintys įtikinamai protokoluoti savo žingsnius, kaip tyrimų šaka itin respektabilūs. Tačiau jų taikymas visoms tikrovės sritims, vadovaujantis šūkiu: „visa yra evoliucija“, jau nebe moksliskas. Tada įžengiamo į pasaulėžiūros, jei ne ideologijos, teritoriją.

„Darvinistinė istorija“ daro poveikį ne tik įsivaizdavimams, kokios yra gyvybės ištakos bei jos raida. Ji darė ir tebedaro poveikį visuomeniniam gyvenimui, didžiosioms etinėms bioetikos, pedagogikos, mokslo gairėms. Alternatyva „darvinistinei istorijai“ yra ne kreacionizmas, kaip mėgstama pateikti, bet „Darwino laiptų“ ir „Jokūbo laiptų“ sambūvis.

Daug kas rodo, kad gyvybė per ilgą, kylantį procesą išsirutuliojo iš paprasčiausių pradmenų iki žmogaus sudėtingybės. Nuostabu vis giliau skverbtis į visos gyvybės bendrus struktūrinius elementus ir per tai – į giminybę. Tačiau ne tik nebūtina, bet ir tiesiog absurdiška bei bet kuriam protui prieštaringa ši didingą gyvybės kelią ligi žmogaus laikyti vien atsitiktinumo ženklinamu procesu. Kai astronomas, kuris kartu yra kunigas bei teologas, drįsta teigti, jog net pats Dievas negalėjęs tiksliai žinoti, ar evoliucijos rezultatas galiausiai būsiąs žmogus (taip tvirtina George V. Coyne SJ žurnale *Der Spiegel*, 2000 12 22), tai šitai yra visiškai nesąmonė.

Alternatyva vien atsitiktinumo ženklinamam procesui yra ne visiškai determinizmas, bet kūrinių galios savarankiškai veikti ir ją palaikančios bei įgalinančios Dievo kuriančiosios Dvasios „sampyna“. Pradžioje buvo žodis, o ne atsitiktinumas. Tiesa, atsitiktinumas kaip tas, kas neplanuota, egzistuoja, tačiau jis nėra didysis kuriamasis principas, kokį iš jo norėtų padaryti ideologinis darvinizmas. Baigdamas šią ilgą katechezijų seriją, leisiu sau bent bendrais bruožais įvardyti tris sritis, kur šiandien itin aiškiai išryškėja tiesioginiai problemiški „Darwino laiptais“ besiremiančios „pasaulėžiūros“ padariniai.

1. Neodarvinizmas ir neoliberalizmas

Viename Austrijos dienraštyje paskelbtame interviu („*Die Presse*“, 2005 07 30, p. VIII) Richardas Dawkinsas pareiškė: „Nė vienas padorus žmogus nenori gyventi visuomenėje, funkcionuojančioje pagal darvinistinius dėsnius... Darvinistinė visuomenė būtų fašistinė valstybė“. Sutinku! Tačiau kaip gali egzistuoti kito, žmoniškesnė, visuomenė, jei visa yra evoliucija? Iš kur tada kyla laisvė atmesti „žudikišką darvinistinį košmarą“ (taip gyvenimą pavadino Woody Allenas)?

Vienas ekonomistas Ewaldas Walterskirchenas atkreipia dėmesį į artimą neodarvinizmo ir ūkinio neoliberalizmo ryšį: „Abi teorijos remiasi tuo, jog raidos procesą lemia tik atsitiktiniai pokyčiai / prisitaikymai per atranką/konkurenciją. JAV ekonomistas Paulas Krugmannas pagrįstai rašo, kad neoklasikinės mikroekonomikos vadovėlis daro išpūdį, jog skaitai mikrobiologijos įvada. Ekonomikos artumas biologijai ypač akivaizdus Hayeko, laikomo vienu neoliberalizmo tėvų, darbuose. Friedrichas von Hayekas, biologų šeimos atžala, aiškiai kalba apie „atsijojimą“ rinkos būdu. Hayekas laiko didelę bedarbių dalį – panašiai kaip populiacijos perteklių gyvūnų pasaulyje – ekonomiškai naudingu dalyku, nes tada gali veikti natūralioji atranka. OECD [Organisation for Economic Co-operation and Development – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija], neoliberalizmo tvirtovė, vėlgi ekonominę krizę Europoje aiškina tiesiog kaip negebėjimą prisitaikyti prie šokų – visiškai panašiai, kaip neodarvinistai aiškina gyvūnų rūšių išmirimą. Tokių svarstymų išvados, kokia turėtų būti ekonominė politika, aiškios: ekonominei politikai tereikia sukurti tinkamas bendrąsias sąlygas, kad rimtai veikti pradėtų atrankos mechanizmas – rinka. Tiesiai šviesiai tai reiškia, jog Europos socialinio modelio būtina atsakyti“ („Der Standard“, 2005 07 16/17).

2. Neodarvinizmas ir tinkamumo pedagogika

Man, kaip „už mokyklą atsakingam vyskupui“, praėjusiais metais teko nekart pareikšti poziciją mokyklos ir švietimo klausimais. Pagrindinis rūpestis yra jau keletą metų vis aiškiau pastebima švietimo „ekonomizacija“. Keli žodžiai šia tema.

Pagrindinė šiandienio švietimo paradigma yra prisitaikymas naudingumo aspektu – pirmiausia prie darbo rinkos. Tokie gebėjimai kaip mobilumas ir lankstumas aukštinami, tuo tarpu pagrindinės katalikų socialinio mokymo kryptys, tai, kad ūkis yra žmogui, o ne priešingai, užmiršamos; iš dalies užmirštama pagrindinė mokyklos ir švietimo užduotis – ugdyti ir gebėjimą priešintis. Gyvename laikais, kai – ačiū Dievui – didvyrių nereikia, tačiau ramybės neduoda klausimas: iš kur rasis didžiųjų ir tvirtųjų prieštarautojų, kai kiekvienas nuo mažens išmoka eiti bet kuria kryptimi, kuria pučia vėjas?

Neatsižvelgiama į tai, kas atsitinka tiems, kurie prisitaikyti neįstengia: kurie per lėti, nepakankamai sukti, per menki konkurencinėms kovoms, drovūs, nedrąsūs, nepasitikintys savimi... Jie atsiduria pakraštyje, tuo tarpu viduryje yra prisitaikiusieji, reikalingieji – jie skirti bei išrinkti išgyvenimui. Bet neatsižvelgiama ir į tai, jog esminių permąstymų metu pirmosios aukos yra būtent prie iki tol egzistavusių sąlygų geriausiai prisitaikiusieji.

Priešinimasis ideologiniam evoliucionizmui šiandien yra viena iš gyvenimo laisve bei atsakomybe formų.

Savo garsiojoje paskaitoje, skaitytoje Paryžiuje, Sorbonos universitete, kardinolas Ratzingeris sakė, jog krikščionybė „savuoju proto primato pasirinkimu“ šandien reiškianti „apšvieta“, t. y. išlaisvinimą iš netikusių priklausomybių (plg. J. Ratzinger. *Glaube, Wahrheit, Toleranz. Das Christentum und die Weltreligionen*. Freiburg 2003, 146).

3. Kova dėl gyvybės etikos

Ideologinis ginčas su materialistine pasaulėžiūra šandien, matyt, niekur nėra toks neatidėliotinas kaip plačioje bioetikos srityje. Krikščioniškasis žmogaus paveikslas ir konkrečiai Katalikų Bažnyčios mokymas šandien dažnai daug kur yra vieninteliai, ginantys besąlygišką žmogaus nuo prasidėjimo iki natūralios mirties kilumą. Kaip girdėjome priešpaskutinėje katechezėje, Katalikų Bažnyčia, nepajudinama jokios (dažnai masinės) kritikos, laikosi to, kad gamtoje yra kažkas, ką galima pavadinti „Kūrėjo kalba“, ir todėl egzistuoja doroviškai įpareigojanti kūrinių tvarka, turinti būti matas ir bioetikos klausimais.

Keista: evoliucijos ideologija atmeta Dievą *designer*, atmeta mintį apie gamtoje ižiūrimą *intelligent design*. Juo daugiau tada randasi projektų, kur žmogus pasiskelbia esąs evoliucijos *designer*. Taip yra, pavyzdžiui, naujoje Simono Youngo knygoje „*Designer Evolution: A Transhumanist Manifesto*“ (Prometheus 2006, aptartoje: „*First things*“, Nr. 164/June-July 2006, 48 ir t.), kur visiškai atvirai dėstoma biologinė, eugenikos paženklinta etika.

Patyrusieji nesėkmę yra tie, kurie neįstengė savęs biologiškai „patobulinti“. *In vitro* apvaisinimas ir viso to padariniai, iš dalies jau praktikuojama ikiimplantacinė diagnozė, nenuspėjami embrionų „perprodukcijos“ padariniai, diskusija dėl embrionų panaudojimo kamieninėms ląstelėms gauti – visi šie dalykai, dėl kurių reiškia susirūpinimą katalikų mokymas, gali sudaryti didžiulių problemų, pralaužti apsauginius moralės pylimus ir, nevalia užmiršti, sukelti daugybę naujų žmogaus kančių, kurias kaip tik ir siekia pašalinti.

Toks evoliuciją į savo rankas imančios biotechnologijos *intelligent design* nekelia jokio pasitikėjimo. Tiesa, „bioinžinerijai“ šitaip peržengiant etikos ribas, visada nurodomos teigiamos jos pritaikymo galimybės, kalbama apie tai, kiek ligų galima išgydyti, kiek vaikų troškimų išpildyti, kiek socialinių patobulinimų pasiekti.

Tačiau atsargiai: kai kurie tokios „pažangos“ dalykai ilgainiui pasirodė problemiški. Milžiniški ekonominiai interesai, paprastai pridengti biotechnologinių avantiūrų, dažnai užkerta kelią atvirai ir sąžiningai informacijai apie neigiamus tokios „pažangos“ padarinius (pavyzdžiui, beveik neminimi tyrimų rezultatai apie didelę *in vitro* apvaisinimo riziką).

Baigiamasis žodis

Štai ir baigiamas mūsų katechezijų ciklą. Daug aspektų apžvelgėme. Kur kas daugiau neapėpėme. Pabaigai du žodžiai: pirmasis – nuostabos kupinas dėkingumas, garbinimas ir šlovinimas. „Mano Dieve, koks tu didis!“ Tokia nuostaba niekada neturi užgesti širdyje. Visos žinios, kurias įgijau metams bėgant, net jei tai būtų to, ką įmanoma žinoti, fragmentų fragmentai, kėlė man vis didesnę nuostabą – taip pat tai, ką galima sužinoti iš tikslųjų evoliucijos tyrimų. „Darvino kopėčios“, pirmiausiai genetikos dėka, leido įstabiai pažvelgti į gyvybės kopimą viršun, į jos tapimą bei formavimąsi. „Jokūbo laiptai“, šį gyvybės laipiojimą aukštyrą ir žemyn sujungiantys su dangumi, gyvojo Dievo, jo Žodžio ir Dvasios veikimu, neišvaduoja iš „kopimo“ viršun „Darvino laiptais“ tyrimo vargų. Jie mums neatskleidžia, kaip Kūrėjas savo kūrinį sukūrė, išlaiko bei vairoja. Tačiau jie mums absoliučiai tikrai, tikriau už visas gamtamokslines teorijas, pasako, kad visa sukurta per tą ir tam, kuris yra jo Žodis, *Logos*, Kristus, ir kad visa, kas sukurta, persunkta jo Dvasios, kuri jau pradžioje dvelkė viršun vandenų (plg. *Pr* 1, 2), kuri yra meilė ir viskam teikia prasmę bei tikslą. *Logos* ir agapė, protas ir meilė yra medžiaga, iš kurios atsirado, susideda ir bus atbaigtas pasaulis. Verta gyventi – ir mirti – esant tuo tikram. Juk kam gi būtų reikėję tos evoliucija, jei jos galutinis tikslas nebūtų prisikėlimas ir amžinasis gyvenimas.

Bažnytinės terminijos platuose

Įvairių sričių žinijos ir praktikos darbininkai kartkartėmis pasitikrina vartojamų žodžių bei posakių tikslumą ir taisyklingumą. Dera ir mums, kuni-gams, žiūrėti, ar tiksliai vartojame įprastus terminus bei posakius, ar mūsų kalbos kultūra neatsilieka nuo bendro literatūrinės kalbos lygio.

Daug bažnytinių ir ypač liturginių terminų bei posakių buvo atidžiai išnagrinėta su katalikais kalbininkais rengiant Apeigyną, Liturginį maldyną, Romos mišiolą ir Mišių skaitinius. Kas tose knygos pateikta, viskas yra patikima. Nereikėtų atitinkamų formuluočių keisti be rimto naujo ap-svarstymo bei konsultacijų su kalbininkais ir stilistais.

Kadaise mūsų seneliai puošdavo Kristaus velykinį *grabą*, paskui mūsų tėvai, versdami lenkišką terminą *grób Panski*, kuris reiškia *Viešpaties kapas*, jį supainiojo su rusišku/baltarusišku *grob*, reiškiančiu *karstą*, ir pradėjo puošti *velykinį karstą*, nors žinoma, kad Kristus buvo palaidotas susuptas į drobules, be karsto, ir lotynų k. žodis *sepulchrum* reiškia *kapą*, ne *karstą*. Taigi vartotinas terminas *velykinis Kristaus kapas*.

Kitas įsigalėjęs apsirikimas neapdairiai verčiant iš lenkų kalbos: *rachunek sumienia* – *sąžinės sąskaita*. Mat lenkiškas žodis *rachunek* turi kelias reikšmes: *skaičiavimas* (pvz., diferencialinis/integralinis), *sąskaita*, *planai*, *viltys*, *perspektyvos*, o lietuviškasis *sąskaita* – tik *atsiskaitomasis dokumentas*. Versdami lotynišką terminą *examen conscientiae*, turime *sąžinės apyskaitą*, *patikrinimą* (kaip Liturginiame maldyne), o pagal naujausią polinkį – *sąžinės patikrą*.

Turėtume aiškiai skirti *pašventinti* kryžių, rožinių, paveikslą, kalėdaičius, Velykų valgius, butą, vėliavą (neleidžiama šventinti vėliavos, kurioje nėra religinės simbolikos!) ir *iššventinti* diakoną, kunigą, vyskupą. Iššventinimas – tik asmenims, neatšaukiamas ir nepakartojamas.

Dogminų bei asketinių lotynišką terminą *praesentia* dažnai randame be niekur nieko išverstą *buvimas*, bet to per maža. Posakis „Dievo *buvimas* mane stiprina“ paprastai byloja apie paties Jo egzistavimo poveikį. *Praesentia* – tai *buvimas čia pat*, *akivaizda*, *artumas*, *artuma*. Dievo *artuma* mane stiprina! Tai atmintina vertėjams: italų k. *presenza*, pranc. *présence*, angl. *presence*, vok. *Anwesenheit* ir *Gegenwart*, lenk. *obecność*, rus. *prisutstviye*.

Nereikėtų keisti nusistovėjusių taisyklingų terminų: bažnyčios *didžiosios durys*, *didžioji nava*, *didysis altorius*, ne *centrinės*, *centrinė*, *centrinis*. *Oratio mentalis* – *minties malda*. Vienoje naujai išleistoje knygoje vartojamas terminas *proto malda* neteiktinas; jis perša sausą racionalumą, o ne apskritai dvasios, minties veikimą.

Taip pat palaikytinos nusistovėjusios bibliinių vardų formos ir jų tarimas: *Mykolas*, *Rapolas*, *Gab-rie-lius*, *Da-nie-lius*, ne *Gab-ri-eli(u)s*, *Da-ni-eli(u)s*. Gyvojoje kalboje neprigiję bibliiniai vardai vartotini pagal jų klasikinę formą: *E-ze-chi-elis*, *Sa-la-ti-elis*.

Liturginiame maldyne išspausdinti giedamieji tekstai yra sutikrinti su muzikais, todėl būtų prasminga ir jų nekaitaloti. Pavyzdžiui, Visų Šventųjų litanijoje yra du atsakai. Vienas: *libera nos, Domine – gelbėk mus, Viešpatie!* Antras: *te rogamus, audi nos – meldžiam Tave, išklausk mus!* Lotyniškai nepridėta *Domine*, ir lietuviškai nereikia *Viešpatie*. Rengiant Liturginį maldyną a.a. kunigas Petras Palšis atkreipė dėmesį, kad, pridėjus *Viešpatie*, darosi sunkiau giedoti ir klaidingai kirčiuojama: *išklausyk mus*.

Kaip jau buvo kalbėta ir rašyta, išskyrus keturias Romos *didžiąsias bazilikas* (*basilicae maiores*), visos kitos Lotynų apeigų bazilikos yra *mažosios bazilikos* (*basilicae minores*), taigi nėra nė mažiausio reikalo prie Vilniaus, Kauno, Marijampolės, Žemaičių Kalvarijos ar Šiluvos bazilikos įkyriai vis dar segti *mažoji*. Beje, Romos *Santa Maria Maggiore* yra *Didžioji Švč. Marijos bazilika*, o ne *Didžiosios Švč. Marijos bazilika*. Mat italai populiarias bažnyčias vadina tiesiog jų titulinio šventojo vardu: *Santa Maria in Trastevere* (*Užtibrės Švč. Marijos bazilika*), *San Paolo fuori le Mura* (*Šv. Pauliaus bazilika už Miesto sienų*).

Sakramentinėje katechezėje turime *sužadėtinių* parengimą Santuokai. *Jau-navedžiai* jie bus susituokę.

Inteligentui nesmagu, kai, atėjęs į bažnyčią *kalėdaičių*, randa skelbimą: „*Plotkelės* gaunamos ten ir ten“, kaip prieš 80 metų.

Įsidėmėtini du veiksmazodžiai, su kuriais dažnai klaidingai derinami linksniai: *atstovauti* ir *atitikti*. Popiežius žemėje *atstovauja kam*: Kristui. Seimo narys *atstovauja kam*: savo rinkėjams. Popiežiaus skelbiamas dorovės mokslas *atitinka ką*: Evangeliją. Įstatymo projektas *atitinka ką*: Konstituciją. Atsiminkime: *Atitiko kirvis kotą*.

Skirkime dvi panašias formas: *vedamas* ir *vedinas*. Atsimename Rygiškių Jono gramatikos pavyzdį: „*Moteriškė ėjo vaiku vedina*“ (vesdamasi vaiką už rankutės). Kai išgirstame posakį „*darbuojasi gražiausių norų vedinas*“, suprantame, kad veikėjas vedasi savo gražiausius norus už rankutės ar už virvutės (beje, prie *vedinas* reikia įnagininko). Tikriausiai laukiame, kad Bažnyčios ar valstybės veikėjas elgtųsi gražiausių norų *vedamas*.

Lotynų k. *memoria*, lenkų k. *pamięć* reiškia ir atsiminimo galią – *atmintį*, ir minėjimą, atsiliėpimą apie ką nors – *atminimą*. Kadangi niekas neturime amžinos nei šventos atsiminimo galios, tai nekalbėkime apie šventą ar amžiną *atmintį*, bet apie šventą, gražų, garbingą velionio *atminimą* ir švento, gražaus, garbingo ir t. t. *atminimo velionį, velionę*. Lietuviai turi gražią mirusiojo paminėjimo formulę: *amžiną atilsį*. Kai kuriose vietose našlė mirusių vyrą pagarbiai vadina: *mano amžinatilsis*...

Su gerbiamaisiais vertėjais norėčiau aptarti vieną naują reiškinį: kur anksčiau Bažnyčios žmonių kalbose ir raštuose būdavo *žmonės*, dabar nuolat girdime *vyrus ir moteris*. Tai kovingųjų feminisčių nuopelnas. Mat italų k. *uomo*, pranc. *homme*, angl. *man* reiškia ir *žmogų*, ir *vyrą* (turbūt ir daugiau kalbų turi tą patį). Todėl italės, prancūzės, anglės ir t. t. šaukėsi skriaudžiamos, kad Šv. Tėvas kalba „tik vyrams“. Todėl ir atsirado *uomini e donne, hommes et femmes, men and women*. Atrodo, lietuviškai ausiai nuolat kartojami *vyrų ir moterų* labiau skiria abi lytis negu vienija. Ar ne šilčiau ir prasmingiau skambėtų *žmogus, žmonės*? Kai popiežius kalba *vyrų ir moterų*, kokia jaunimo reakcija? – „A, tai seniems“ ... Kreipimasis į *žmones* lygiai artimas suaugusiesiems ir jaunimui. Gal telieka *vyrų ir moterų* vien ten, kur kalbama apie atskirus vienos ir kitos lyties asmenų uždavinius ar savumus, o bendrumą geriau nusakys *žmonės*, ar ne? Verčiame juk ne atskirus žodžius, o posakius pagal jų prasmę. Pasvarstykime.

Neturime kito leidinio, kuriame būtų galima bažnytinės kalbos bei stiliaus klausimais diskutuoti. Galgi „Bažnyčios žiniose“ bent retkarčiais galėtų rasti *Kalbos kertelė*? Nors nesvajojame ką nors nustebinti sklandžia literatūrine kalba ir taisyklingu kirčiavimu, tačiau sudarkyta kalba kai kuriems skaitytojams ir klausytojams užtemdo ir prasmingą turinį.

Kun. Vaclovas Aliulis MIC

Seminaras apie evoliucijos teoriją Castelgandolfe

(KAP, KAI) Rugsėjo 1–4 d. Castelgandolfe vyko uždaras seminaras apie tikėjimo ir evoliucijos teorijos santykį. Seminare dalyvavo popiežiaus „mokinių būrelis“, kuri sudaro 45 mokslininkai, buvę prof. Josepho Ratzingerio doktorantai. Trijų dienų seminarui pirmininkavo ir pagrindinį referatą paskelbė Austrijos mokslų akademijos pirmininkas, chemikas prof. Peteris Schusteris. Kiti referantai buvo filosofas Robertas Spaemanas iš Štutgarto ir jėzuitas iš Miuncheno T. Paulis Erbichas. Prof. Peteris Schusteris akcentavo, jog evoliucijos teorija yra suderinama su tikėjimu pasaulio sukūrimu. Pasak jo, gyvybės atsiradimas žemėje sietinas su sąlygų visuma, „siauru galimybių koridoriumi“, kuriame atrodo galima ir kūrimo idėja. Teologinę diskusiją pradėjo Vienos arkivyskupas kard. Christophas Schönbornas, paskelbęs referatą apie santykį tarp tikėjimo, proto ir mokslo. Kardinolo Schönborno pranešime, be kita ko, pagrindžiama, kodėl Bažnyčia kritiškai vertina tiek ideologizuotą evoliucionizmą, kai pagal Darwino teoriją dvasios, kultūros ar sąžinės kilmė traktuojama kaip atsitiktinumų žaismas, tiek kreacionizmą, kai pažodžiui laikomasi biblinio sukūrimo aprašymo. Kardinolas Schönbornas tęsė kardinolo Josepho Ratzingerio mintį, kurią pastarasis 1999 metais išdėstė pranešime Sorbonoje. Anuomet Tikėjimo mokymo kongregacijos prefektas teigė, kad evoliucijos teorija laikui bėgant tapo savotiška „pirmine filosofija“, grindžiančia iliuministinį pasaulio suvokimą.

Filosofo Roberto Spaemanno teigimu, seminaras buvo privataus pobūdžio, jame nesiekta evoliucijos teorijos klausimu parengti oficialių Bažnyčios tezių. Pasak jo, dalijantis nuomonėmis, vyravo kritinės pastabos darvinizmo atžvilgiu, tačiau popiežius taip pat susidomėjęs klausėsi prof. Schusterio argu-

mentų, kuriais ginta tradicinė evoliucijos teorija. Pasak prof. Spaemann, popiežius nėra kreacionizmo, t. y. pažodinės biblinio kūrimo pasakojimo sampratos, šalininkas. Jis pats vartoja evoliucijos sąvoką, tačiau sieja ją su žmogaus prisikėlimo tikslu.

Pasak kardinolo Schönborn, Castelgandolfe vykusio susitikimo diskusijos ir referatai lapkričio mėnesį bus paskelbti specialiame leidinyje vokiečių kalba.

Prof. Josepho Ratzingerio „mokinių būrelis“ reguliariai susitikinėja nuo 1979 m. Kiekvieno susitikimo metu diskutuojama teologijos bei filosofijos srities klausimais. 2005 m. susitikime svarstyti krikščionybės ir islamo santykiai.

Renovabis kongresas apie šeimos ateitį

Rugpjūčio 31 – rugsėjo 2 d. Freisinge vyko 10-asis tarptautinis Vokietijos katalikų solidarumo akcijos *Renovabis* kongresas tema „Gyvenimo būdas – šeima. Ateities problema Europai“. Kongrese dalyvavo apie 300 delegatų iš 24 šalių. Apžvalginiai pranešimai atskleidė šeimos krizės panašumus įvairią istorinę praeitį išgyvenusiose Europos šalyse.

Kongreso atidarymo kalbą pasakė Vokietijos vyskupų konferencijos Santuokos ir šeimos komisijos pirmininkas, Berlyno arkivyskupas Georgas Sterzynskis. Jis ragino nepasiduoti rezignacijos nuotakoms, nes pasirodė, kad šeima ir santuoka sugebėjo išgyventi daugelį modernizacijos lūžių ir prisitaikyti kaip gyvenimo forma. Tačiau jis drauge pabrėžė, jog visuomenėje vykstantys pokyčiai dažnai turi neigiamą padarinių šeimai, todėl tiek visuomenei, tiek Bažnyčiai dera nuolat aiškinti šeimos svarbą. Vokietijos katalikiškųjų šeimų sąjungos pirmininkė Elisabeth Bussmann kalbėjo apie šeimą kaip „pamirštą visuomenės produkty-

vumo veiksnį“. Anot jos, ne valstybė turėtų nurodinėti, kaip šeimoms organizuoti savo gyvenimą ar auklėti vaikus, – savo poreikius turi pareikšti pačios šeimos.

Slovakijos europarlamentarė Anna Zaborska atkreipė dėmesį, kad visuomenėje ryškėja perskyra tarp šeimų ir bevaikių viengungių. Pasak jos, šioje srityje tampa vis sunkiau išlaikyti socialinę pusiausvyrą. Europos Parlamento Moterų teisių ir lyčių lygybės komiteto pirmininkė sakė, kad, vadovaujantis Katalikų Bažnyčios katekizmu, bet kurios valstybės politikos atspirties taškas turėtų būti šeimos prioritetas. Anot jos, valstybės parama šeimai neturėtų apsiriboti tiesioginėmis dotacijomis, būtina netiesioginiai skatinti pageidaujama gyvenimą. Parlamentarė ragino ilgalaimėmis programomis keisti visuomenės nuostatas ir grąžinti tradicinės šeimos vertybę.

Podiumo diskusijoje Vilniaus arkivyskupas kardinolas Audrys Juozas Bačkis pabrėžė, kad šeimos, ypač tėvai, savo pavyzdžiu privalėtų paliudyti sėkmingo šeimyninio gyvenimo galimybę. Kardinolas kongreso dalyviams kalbėjo apie dvigubą visuomenės vertybių nuniokojimo bangą, praūžusią tiek komunistinio režimo, tiek vartotojiškumo laisvės sąlygomis. Jis taip pat kritiškai komentavo šeimos politikos stoką Lietuvoje.

Šiaurės Reino Vestfalijos kartų ir šeimos ministras Arminas Laschet kalbėjo apie politikų pastangas siekti kartų integracijos vyraujant nepalankioms demografinėms tendencijoms. Antrosios kongreso dienos pagrindinė pranešėja Paderborno universiteto profesorė Elisabeth Juenemann apžvelgė kintantį šeimos narių socialinių vaidmenų suvokimą. Prelegentė ragino tinkamai atlyginti už šeimų atliekamą „nepamainomą socialinį darbą“. Ji taip pat iškėlė „interesų konfliktą“ tarp šeimos ir visuomenės, pavyzdžiui, derinant profesinį darbą ir tėvystės pareigas.

Renovabis direktorius t. Dietgeris Demuthas, apibendrindamas trijų dienų kongreso darbą, pabrėžė Bažnyčių vaidmenį ugdant žmonių gebėjimus ir sudarant prielaidas sėkmingam šeimos gyvenimui. Jis sakė, kad svarbu keisti šeimą bei vaikus supantį socialinį klimatą. Anot jo, politinės šeimos palaikymo priemonės yra ribotos. Taigi ypač svarbus laimingo šeimyninio gyvenimo liudijimas, o Bažnyčia turi padėti žmonėms suvokti vertybes ir vystymosi kryptis. Redemptoristas kun. D. Demuthas taip pat ragino teikti sielovadinę pagalbą išsiskyrusiesiems. Jis priminė kongreso svarstybų metu vyravusią mintį apie šeimos šiandienėje Europoje išgyvenamą krizę, o gal net lūžį: viena vertus, šeima visuomenėje sulaukia emocinės pagarbos bei palaikymo, kita vertus, visuomeninė sistema užkerta kelią stiprėjančiam troškimui gyventi šeimoje. Pasak t. Demutho, *Renovabis* remia Vidurio ir Rytų Europos žmones, kuriančius teisingą ir laisvą visuomenę, ir šiame procese parama šeimai atlieka esminį vaidmenį.

Kitų metų *Renovabis* kongreso tema – „Krikščionys ir jų vaidmuo valstybėje bei visuomenėje“.

Tarptautinis taikos susitikimas Asyžiuje

(KAP, KAI) Rugsėjo 4–5 d. Asyžiuje vyko Tarptautinis taikos susitikimas, kuriuo paminėtas Jono Pauliaus II inicijuoto pasaulio religijų atstovų maldos prašant taikos dvidešimtmetis. Šv. Egidijaus bendruomenės organizuotame tarpreliginiaame susitikime dalyvavo 200 pasaulio religijų atstovų iš septyniasdešimties šalių. Susitikimo pabaigoje paskelbtame dokumente sakoma: „Kas pasitelkia Dievo vardą, siekdamas naikinti kitus, nutolsta nuo tikrosios religijos“. Tarp iškiliausių Asyžiaus susitikimo dalyvių buvo Izraelio didysis rabinas Yona Metzger, Kairo universiteto rektorius Ahmad Al-Tayyeb, etiopų ortodoksų patriarchas Abuna Paulos,

---

armėnų katolikosas patriarchas Karekinas II, Pasaulinės liuteronų federacijos generalinis sekretorius dr. Ishmaelis Noko. Katalikų Bažnyčia susitikime atstovavo Popiežiškosios kultūros ir tarpreliginio dialogo tarybos pirmininkas kardinolas Paulis Poupardas, taip pat kardinolai Walteris Kasperis, Dionigi Tettamanzi, Crescencio Sepe ir kiti.

Asyžiaus susitikimo pradžioje perskaitytas popiežiaus Benedikto XVI laiškas. Popiežiaus laiške, adresuotame vietos vyskupui Domenico Sorrentino, rašoma, kad Dievo buvimo pripažinimas turi vesti į žmonių brolystę. Popiežius Benediktas XVI susitikimo dalyviams rašo, jog praslinkus dvidešimčiai metų nuo popiežiaus Jono Pauliaus II inicijuoto Pasaulinio taikos susitikimo, deja, taikos svajonė dar nėra įgyvendinta. Pasak Benedikto XVI, žvelgiant į teroro scenarijus ir geopolitines įtampas, kuriomis prasidėjo trečiasis tūkstantmetis, Jono Pauliaus II iniciatyva įgijo pranašišką pobūdį. Kuriant taiką, svarbūs ne tik kultūriniai, politiniai ir ekonominiai komponentai, bet visų pirma „vertikalūs matmuo“, kiekvieno žmogaus santykis su Dievu. Pasak Šventojo Tėvo, taika pirmiausiai turi kilti širdyse. „Ankstesniame susitikime įvairių religijų išpažinėjai parodė, kad malda ne atskiria, bet vienija“, – sakoma Benedikto XVI žinioje. Drauge popiežius pabrėžė, kad vengta sudaryti religijų sumaišymo išpūdį. Religijų dialogo prielaida yra tai, kad nebūtų reliatyvizuojamas tikėjimo išpažinimas.

Kardinolas Paulis Poupardas atidarymo kalboje atkreipė dėmesį, kad šiandienė visuomenė yra daugiakultūrė ir daugiareligė, tačiau drauge jai būdinga prievarta. Jis pabrėžė, jog dažnai religiją bandoma instrumentaliuoti. Pasak kardinolo, maldos susitikimu siekiama parodyti, jog pačios religijos nėra problema, religijų išpažinėjai gali prisidėti prie darnos ir taikos visuomenėje siekimo. Religiniai vadovai turi mokyti savo bendruomenes taikiai sugyventi laikantis savo tradicijų.

Delegatai diskutavo 16 darbo grupių. Vienoje jų svarstyta Libano ateitis. Popiežiškosios krikščionių vienybės tarybos pirmininkas kardinolas Walteris Kasperis per baigiamąsias susitikimo katalikų pamaldas kalbėjo apie situaciją Artimuosiuose Rytuose. Pasak jo, taika atrodo nepasiekiamą vien žmogiškais galimybėmis, tačiau, kita vertus, naivu tikėtis išspręsti problemas bombomis ar raketomis.

Popiežius Benediktas XVI priėmė audiencijoje Šv. Egidijaus bendruomenės vadovą prof. Andrea Riccardi ir dvasinį asistentą vysk. Vincenzo Paglia. Popiežius Jonas Paulius II 1986 m. sukviėtė pasaulio religijų atstovus į Asyžiu, kur kiekvienas pagal savo tradiciją meldėsi prašydami taikos. Kitą tokį susitikimą Jonas Paulius II sukviėtė 2002 m. Nuo 1987 m. Šv. Egidijaus bendruomenė, tęsdama Asyžiaus susitikimo mintį, kasmet vis kitame mieste organizuoja tarpreliginius susitikimus. Beje, prieš šiemetinių susitikimą Šv. Egidijaus bendruomenės įkūrėjas prof. Andrea Riccardi interviu dienraštyje *Corriere della Sera* paneigė kalbas, esą 1986 m. kardinolas Josephas Ratzingeris buvęs priešingas Jono Pauliaus II iniciatyvai sukviesti Tarptautinį taikos susitikimą.

BAŽNYČIOS ŽINIOS

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos
du kartus per mėnesį

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
Šventaragio 4
Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
informacijos centras
Papilio 5, LT-44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas
arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ
Nariai: vysk. Jonas Boruta SJ
vysk. Jonas Kauneckas
mons. Artūras Jagelavičius
kun. Leonas Povilas Zaremba SJ
kun. Lionginas Virbalas SJ
kun. Kęstutis Rugevičius
Vyskupijų atstovai:
kun. Arūnas Poniškaitis
kun. Domas Gatautas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

Vita Filipova / Kazlų Rūda
Jūratė Kadusauskaitė / Marijampolė
kun. Žydrūnas Vabuolas / Vilnius
kun. Saulius Stumbra / Klaipėda
Laima Zimkienė / Šiauliai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio 5
LT-44275 Kaunas, Lietuva

TELEFONAI

Redakcija: 323 853
Platinimo tarnyba: 322 776
Faksas: 323 853
El. paštas: lkbic@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Studentų 48a
LT-51367 Kaunas

TIRAŽAS 800 egz.

ISSN 1392-6098

© 2006, „Bažnyčios žinios“
